МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра німецької філології і перекладу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **«СТИЛІСТИКА РОМАНТИЧНОЇ КАЗКИ ВІЛЬГЕЛЬМА ГАУФА В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0353-н
спеціальності 035 філолоія
(шифр і назва спеціальності)
освітньої програми Сучасні лінгвістичні і перекладознавчі студії (німецька мова, англійська мова)
(назва освітньої програми)
А.Г. Насонова
(ініціали та прізвище)
Керівник зав. кафедри, доцент, к.ф.н. Вапіров С. Ю.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)
Рецензент зав. кафедри, доцент, к.ф.н. Вапіров С. Ю.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра німецької філології і перекладу

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 035 філологія
(шифр і назва)

Освітня програма Сучасні лінгвістичні і перекладознавчі студії (німецька мова, англійська мова)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри німецької філології і перекладу к.ф.н., доц.

_____ Вапіров С. Ю.
(підпис)

“ ____ ” _____ 2024 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Насоновій Анастасії Геннадіївні
(прізвище, ім’я та по-батькові)

1. Тема роботи Стилістика романтичної казки Вільгельма Гауфа в оригіналі та перекладі

керівник роботи Вапіров Сергій Юрійович, д.т.н., професор
(прізвище, ім’я та по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «____» _____ 2024 року № _____

2. Строк подання студентом роботи 25.11.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи Постановка задачі. Дослідження перекладацьких трансформацій у порівнянні оригіналу та перекладу українською мовою казок Вільгельма Гауфа, що налічує 3 казки.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Охарактеризувати теоретичні основи художнього перекладу та романтичної казки;
2. Визначати специфіку художнього перекладу і оригіналу зокрема;
3. Дослідити мовну особистість Вільгельма Гауфа;
4. Провести компаративний аналіз збірки та обраних казлк та їх україномовних перекладів

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту) _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Вапіров С.Ю., к.ф.н., доц.		
Розділ 1	Вапіров С.Ю., к.ф.н., доц.		
Розділ 2	Вапіров С.Ю., к.ф.н., доц.		
Розділ 3	Вапіров С.Ю., к.ф.н., доц.		
Висновки	Вапіров С.Ю., к.ф.н., доц.		

7. Дата видачі завдання 15.03.2024 р.

К А Л Е Н Д А Р Н И Й П Л А Н

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	15.03.2024	
2.	Добір фактичного матеріалу	15.04.2024	
3.	Написання вступу	27.06.2024	
4.	Написання теоретичного розділу	03.09.2024	
5.	Написання практичного розділу	15.11.2024	
6.	Формулювання висновків	04.11.2024	
7.	Проходження нормоконтролю	06.12.2024	
8.	Одержання відгуку та рецензії	07.12.2024	
9.	Захист кваліфікаційної роботи.	12.12.2024	

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату).

Студент _____ А.Г. Насонова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ С.Ю. Вапіров
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 54 стор., 77 джерела

Тема дослідження:
Переклад казок Вільгельма Гауфа українською мовою. У центрі уваги – художні та культурні особливості творів автора, а також способи їх адаптації для українського читача.

Мета роботи:
З’ясувати, як переклад казок Гауфа зберігає їхню атмосферу, стиль і основні ідеї. Особливий акцент зроблено на перекладацьких трансформаціях, які допомагають передати романтичний дух і культурний контекст оригіналу.

Методологія:
Дослідження базується на аналізі перекладацьких прийомів, які застосовуються до літературних казок, а також на порівнянні текстів оригіналу і перекладу. Теоретичну основу становлять праці в галузі художнього перекладу (Ю. Лотман, А. Ніда, Н. Лєпухова), де увага приділяється збереженню стилістичної та лексичної автентичності.

Результати:
Казки Вільгельма Гауфа відзначаються багатством символів, глибиною і водночас простотою подачі, що робить їх цікавими для читачів будь-якого віку. Їхній зміст торкається важливих тем: боротьби добра і зла, соціальної несправедливості, пошуку істини та моральних цінностей.

В українських перекладах ці казки отримали нове життя завдяки вдало підібраним перекладацьким рішенням. Зокрема:

- **Граматичні трансформації** допомагають зробити текст зрозумілим, але не втратити його чарівності (розбивання довгих речень, зміна порядку слів).
- **Лексичні адаптації** дозволяють передати культурно марковані елементи (наприклад, імена персонажів або казкові реалії).
- **Стилістичні рішення** забезпечують збереження атмосфери казки: перекладачі ретельно працюють над архаїчною лексикою, казковими формулами, а також поетичними елементами.

Особливої уваги заслуговує збереження ритміки тексту та таких стилістичних прийомів, як анафора, які допомагають підсилити емоційний вплив. Завдяки цьому переклади зберігають ідентичність творів Гауфа та одночасно пристосовують їх до сучасного українського читача.

Висновок:
Казки Вільгельма Гауфа є чудовим прикладом літературної спадщини, яку можна і потрібно адаптувати до нових культур і мов. Завдяки роботі перекладачів, таких як Н. Лєпухова, ці твори стають ближчими для українського читача, водночас зберігаючи свій унікальний стиль і дух.

Ключові слова:
Вільгельм Гауф, переклад казок, художній переклад, романтизм, культурна адаптація, стилістичні особливості.

ЗМІСТ

Вступ 3

1 Романтична казка як літературний жанр 6

1.1 Розвиток романтичної казки у літературному світі 6

1.2 Життя і творчість Вільгельма Гауфа 7

1.3 Стилістика казок Гауфа 10

2 Стилістичні особливості казок Вільгельма Гауфа мовою оригіналу 13

2.1 Образна система та символіка романтичних казок 13

2.2 Мовні засоби, композиція та наративо - стилістичні прийоми 15

3 Особливості перекладу та порівняльний аналіз стилістики казок Вільгельма Гауфа українською мовою 19

3.1 Проблеми перекладу стилістичних засобів 19

3.2 Перекладацькі трансформації: збереження стилю та адаптація 22

3.3 Збереження національної специфіки та авторського стилю 25

Висновки 54

Перелік посилань 57

ВСТУП

Казка - це світ, де особливе місце займає реальність й фантазія, традиція й новаторство та мистецтво й розвиток культури. Завдяки казці можна передати моральні та філософські погляди та ідеї, хоча це і буде просто та універсально, бо підходить як для дітей, так і дорослих, але й навчить розуміти культуру та традиції наших предків. Також, казка може навчити чомусь корисному та новому, бо завжди має мораль.

Казка зазнала багато трансформацій у XIX столітті, бо у той час в Європі вирувала епоха романтизму і саме тоді - цей жанр став більш складним, символічним, бо поєднав в собі філософію, готику та фольклорні мотиви. Німецький письменник - Вільгельм Гауф - класичний взірець та яскравий представник романтичної казки, який перетворив світ казок на неймовірне диво, з нотами романтизму та цікавими повчаннями.

У творчості Вільгельма Гауфа знайшли втілення багато романтичних ідей: починаючи із зіткнення добра і зла у жорстокому реальному світі та пошуку ідеалу, боротьба за індивідуальність. Відомі казки Гауфа, як: «Маленький Мук», «Карлик Ніс» та «Корабель Привидів» - прекрасний привід замислитися над сенсом нашого життя та навчитися радіти тому, що відбувається навколо, бо світ такий прекрасний.

Всі образи мають символічні значення, пронизані яскравим спектром емоцій та направлені на підкреслення унікальності жанру романтичної казки. Також, у творчості Гауфа багато мови, яка має власну специфічну структуру та стилістичні прийоми, за якими можна вивчити особистість та особливості мистецтва автора. Ці казки дуже складні для перекладу на інші мови, бо потрібно витримувати певний стиль, естетику та нюанси мови.

Дослідження актуальне, бо стилістика казок Вільгельма Гауфа - це не лише про їх вплив на розвиток літератури як мистецтва, а й певна специфіка, щоб передати посил автора іншими мовами та навчити як можна більше

людей.

Переклад романтичних казок такого типу - справжнє випробування, навіть, для професійних перекладачів, бо завжди потрібно шукати баланс між точністю передачі змісту та збереженням стилістичних особливостей, які роблять оригінальний текст неповторним та передати мораль достовірно й точно. Казки Гауфа не тільки цінні, а й особливі своєю культурою, яка виявляється у сюжеті та символіці творів.

Мета – метою роботи є комплексне дослідження та аналіз стилістичних особливостей казок Вільгельма Гауфа, як мовою оригіналу, так і відтворення їх в перекладах українською мовою.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію наступних **завдань**:

- розкрити значення та основні риси романтичної казки у світовій літературі;
- дослідити життєвий шлях і творчість Вільгельма Гауфа, щоб зрозуміти, які автор мав ідеї та мотиви, що вплинули на його твори;
- аналіз специфічних принципів та рис, образну систему, символіку тощо, що використовував автор;
- розглянути труднощі перекладу, з якими стикалися перекладачі, щоб передати оригінальну стилістику;
- провести порівняльний аналіз оригіналу казок та перекладу, щоб знайти перекладацькі трансформації.

Об’єкт дослідження – казки Вільгельма Гауфа в оригіналі та перекладі українською мовою.

Предметом дослідження - виступають стилістичні засоби та прийоми, які були використані у творі, а також, як їх змогли відтворити в перекладах.

Метод дослідження – порівняльний аналіз, який допоможе знайти різницю між оригінальним текстом та перекладом.

Аналіз стилістики допомагає визначити та зрозуміти художні особливості тексту, його методи аналізу перекладацьких трансформацій, щоб

чітко зрозуміти адаптаційні традиції.

Таке широке всебічне дослідження допоможе перекладачам орієнтуватися в складних питаннях, які пов’язані з унікальністю в оригінальному тексті , що якраз і сприяє більш глибокому розумінню специфіки адаптації та впливу різних культур. Але один із найголовніших загальних принципів - збереження стилю в літературних перекладах.

Дослідження дуже актуальне і в наш час, бо це корисно для розвитку мови та досвіду перекладачів, які роблять таку цікаву працю. Дуже цікаво читати різні переклади, бо у кожного своє бачення історії та використовуються різні перекладацькі трансформації.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань. Загальний обсяг роботи становить 54 сторінки. У переліку посилань 77 використаних джерел.

Перший розділ присвячений розвитку романтичної казки у літературному світі, життю і творчості Вільгельма Гауфа і стилістиці казок Гауфа. У другому розділі наведено теоретичні відомості про мовні засоби, композиція та наративо - стилістичні прийоми та символи. В третьому розділі описано порівняння оригінального тексту з українським перекладом, визначено перекладацькі трансформації.

1 РОМАНТИЧНА КАЗКА ЯК ЛІТЕРАТУРНИЙ ЖАНР

1.1 Розвиток романтичної казки у літературному світі

Романтизм у Німеччині виник одним із перших у Європі, і саме німецький романтизм став зразком для розвитку цього напряму в інших країнах. Його особливістю була самобутність: він формувався без зовнішнього впливу, але надихав письменників і митців поза межами Німеччини. Усі ключові здобутки німецької літератури тієї епохи тісно переплетені з ідеями романтизму.[12] Передумовою його появи став рух «Буря і натиск», що поєднував риси сентименталізму і преромантизму. У рамках цього напряму сформувався образ «природної людини» — героя, наділеного титанічною силою природи і творчості, який протистояв суспільному порядку та егоїзму. Німецькі поети, зокрема, зображували таких героїв як творчих особистостей, здатних своєю фантазією змінювати навколишній світ, що нагадував реальність, але завжди був наповнений романтичною ідеалізацією.

Неможливо уявити розвиток німецького романтизму без видатних діячів «Бурі і натиску» — Йоганна Ґете та Фрідріха Шиллера. Твір Ґете «Фауст», особливо його перша частина (1808 р.), став еталоном для романтиків. Перекладений на французьку Жераром де Нервалем, він захопив європейських письменників своїм пантеїстичним філософським змістом і свободою форми. Цей твір сприяв розвитку жанру романтичної драматичної поеми, де титанічний герой втілює вищі потенції людської духовності. Попри це, Ґете критично ставився до романтизму, вважаючи його надмірно схильним до містики та фантазії. Шиллер, навпаки, прагнув до ідеалізації й романтичного осягнення світу, що стало важливим у його творчості. [29] Завдяки цим двом авторам романтизм набув популярності не тільки в Німеччині, але й у Східній Європі, зокрема в Україні, де вони вважаються зачинателями цього напряму.

Важливим стимулом для розвитку романтизму стала Французька

революція, яка викликала хвилю духовного пробудження в Німеччині. [24] У той час література стала частиною визвольного руху, що активізувався після поразки Наполеона в Росії. Ці події пробудили національну самосвідомість німців, звернули увагу на народні джерела культури й фольклору, що призвело до розвитку фольклорного романтизму. Центром інтелектуального життя став університет у Гейдельберзі, де творив Клеменс Брентано, який відіграв значну роль у збиранні та вивченні німецького фольклору. Його діяльність, як і праця братів Грімм, заклала основи для історичної трагедійності романтичного світосприйняття.

Період Реставрації у Німеччині ознаменував третій етап розвитку романтизму, пов'язаний із гротескно-фантастичною творчістю Ернста Теодора Амадея Гофмана. Хоча швабська школа романтиків, що виникла тоді, не стала визначною, Гофман створив самобутній напрямок, який вплинув на розвиток літератури. Романтизм цього періоду відповідав на виклики сучасності, відмовляючись від пасеїзму та звертаючись до політичної активізації. Він ставав голосом національного піднесення, що розгорнулося напередодні революції 1848 року. [19]

Після революції 1848 року романтизм поступово поступився місцем реалізму, проте його ідеї залишилися впливовими. Це особливо проявилося у філософії Фрідріха Ніцше, музиці Ріхарда Вагнера, а також у неоромантизмі кінця XIX століття, що поєднував романтичну традицію з елементами символізму й імпресіонізму. Німецький романтизм залишив незабутній слід у світовій культурі, його ідеї продовжують надихати письменників, митців і філософів донині. [42]

1.2 Життя і творчість Вільгельма Гауфа

Вільгельм Гауф — один із найвідоміших казкарів у світі, який вніс вагомий внесок у розвиток міщанського романтизму, напряму в німецькому та

австрійському мистецтві першої половини XIX століття. [51] Цей стиль, також відомий як бідермаєр, став перехідним періодом між романтизмом і класицизмом. Бідермаєр утверджував буденність і гармонію звичайного життя, протиставляючи себе ідеям французької революції та ампірного стилю часів Наполеона. На відміну від романтизму, бідермаєр зосереджувався на буденному житті, де героєм часто виступала проста людина у звичному середовищі. [66]

Вільгельм Гауф народився у південнозахідній Німеччині, у Швабії, яка стала джерелом натхнення для багатьох його творів. Цей регіон, відомий своїми культурними традиціями та багатою природою, дав світові таких письменників, як Шиллер, Шубарт і Уланд. [30] Його казка «Холодне серце» починається саме з опису краси Шварцвальда, гір та мешканців цієї чарівної землі.

Після смерті батька, який працював чиновником у Штутгарті, багатодітна сім’я переїхала до Тюбінгена. Тут юний Гауф навчався у гімназії, відвідував монастирську школу та вивчав теологію в Євангельському монастирі, де здобув ступінь доктора філософії. [18] Ймовірно, саме навчання у цьому монастирі пробудило його інтерес до історії Німеччини та місцевих легенд. Жителі Швабії зберігали й передавали через покоління багаті фольклорні традиції, які згодом відобразилися у його казках. [22]

У житті Вільгельма Гауфа було багато подорожей. Працюючи домашнім вчителем у дворянській родині, він відвідав Францію та багато німецьких міст, таких як Дрезден, Берлін, Лейпциг. Опис своїх вражень від подорожей він втілив у новелі «Фантасмагорії у Бременській винарні».[2] Пізніше Гауф став редактором газети «Ранковий листок для освічених станів» завдяки запрошенню відомого видавця Котта.

Його літературна кар’єра розпочалася з сатиричного роману-пародії «Людина з Місяця, або Порух серця є голосом долі». У ньому Гауф продемонстрував свій талант пародиста, висміявши сентиментальний роман «Мімілі» Карла Хойна. Ця робота принесла йому популярність і визнання. [6]

Під впливом творчості Вальтера Скотта Гауф створив роман «Ліхтенштейн», де майстерно передав дух епохи через історичні сцени, не прагнучи до документальної точності, а концентруючись на атмосфері. [31] Цей підхід став його «фірмовим знаком». Пізніше він опублікував сатиричні «Мемуари Сатани», які, хоча й цікаві, не здобули такої популярності, як його казки.

Казки Гауфа, зібрані у трьох томах «Казки для синів та дочок вельможних станів», принесли йому справжнє визнання. У них були присутні східні мотиви («Маленький Мук», «Карлик Ніс») і розкривалася краса Німеччини («Холодне серце»). Автор використовував реальні географічні назви, такі як Швабський Альб, Нюрнберг, що створювало атмосферу достовірності. Особливість його стилю полягала у складній композиції, детальному описі і несподіваних фіналах. [15]

Гауф прагнув показати не вигаданий світ, а буденну реальність, де людина з усіма своїми вадами і чеснотами може перемогти зло. Його герої, навіть у найскладніших обставинах, втілюють надію та віру у людські сили. Сам Гауф зазначав, що казки мають розповідати про звичайне життя, де події розвиваються завдяки збігу обставин або зусиллям самого героя, а не через магію. [6]

Попри коротке життя, Гауф встиг одружитися та стати батьком. Шлюб із кузиною був типовим для аристократичного середовища, де прагнули зберігати родинні статки. [8] Його нащадок продовжив ім’я Гауфа, а сам письменник залишив багатий літературний спадок, який надихає читачів і досі.

Твори Вільгельма Гауфа — це магія слова, яка поєднує реальність і фантазію, даруючи кожному можливість побачити диво у буденному.

1.3 Стилістика казок Гауфа

Однією з головних цілей творчості Вільгельма Гауфа було забезпечення максимально глибокого сприйняття текстів читачами. У своїх творах він приділяв особливу увагу ритму та структурі, які допомагали чітко розділити два світи – реальний і фантастичний. Цей прийом дозволяв занурити читача в казкову атмосферу і водночас залишати відчуття зв'язку з буденністю. [73]

Особливої уваги заслуговує унікальна структура казок Гауфа, в якій гармонійно поєднуються проза і поезія. Ці елементи створюють динаміку оповідання та підкреслюють ключові фантастичні моменти. [16] Вірші, що вплітаються у прозовий текст, не тільки додають ритму, а й знімають емоційну напругу, роблячи читання більш захопливим.

У казках Гауфа фантастичні персонажі часто говорять піднесеною мовою, яка контрастує зі звичайною мовою героїв із реального світу. Це допомагає читачеві одразу зрозуміти, що перед ним представники іншої реальності. Завдяки цьому прийому казковий світ стає більш виразним і правдоподібним. [7]

У своїх творах Гауф порушує важливі моральні й соціальні теми, такі як людяність, жадібність і спокута провини. Ці теми роблять його казки не лише розважальними, але й глибоко філософськими. Особливе значення має використання описових назв замість імен персонажів, що додає твору магічного відтінку. [1]

Перший альманах Гауфа, «Караван», став своєрідною літературною подорожжю до Сходу. У ньому автор змальовує чарівний і загадковий світ, наповнений екзотичними деталями: «сріблясті дзвіночки коней» («die silbernen Rollchen der Pferde»), «блиск зброї і строкатість одягу», («funkelnde Waffen und hellleuchtende Gewander»), «тигрова шкура» («Tiegerdecke»), перед нами самотній вершник у пустелі на тлі «неба та піску» («Sand und Himmel»), на коні з «червоною зброєю» («hochroten Riemenwerk»), в його руках «крива

шабля» («ein gekrummtes Schwert»), він курить«довгу трубку» («eine lange Pfeife»).[11] Атмосфера казок пронизана романтикою далеких країв, які в уявленні європейців символізували віддаленість від недоліків цивілізації.

Казки цього альманаху мають яскраві описи персонажів, таких як самотній вершник у пустелі чи купці, що їдуть на верблюдах. [9] Опис кожної сцени насичений кольорами, текстурами і звуками, що створює ефект повного занурення у світ казки.

(«Dreißig Kamele, schwer beladen,zogen vorüber, von bewaffneten Anführeren geleitet. Nach diesen kamen auf schönen Pferden die fünf Kaufleute, denen die Karawane gehörte. <...> Eine grosse Anzahl Kamele und Packpferde schloss den Zug». [5]

Персонажі розмовляють у «великому наметі з блакитного шовку»

(«ein grosses Zelt von blauem Seidenzeug»), сидять на «затканих золотом подушках» («goldgewirkten Polstern»), а «чорні раби подають їм страви і напої» («schwarze Sklaven reichten ihnen Speisen und Getränke»).[14]

Образ героя Гауф не описує одразу , а розкриває його у вчинках та через розповіді інших персонажів, а й іноді і в його власній сповіді. Вся історія якраз і розгортається навколо одного героя, де ми завжди дізнаємося про нього з кожним разом все більше і більше нового.

У другому циклі казок Гауфа, «Олександрійський шейх і його невільники», автор продовжує розвивати ідеї, розпочаті в першій збірці. Саме тут з’являється відома казка «Карлик Ніс», а також кілька інших історій, які були створені під час подорожей автора. Гауф не просто змальовує казковий світ, а проектує на нього вади європейського суспільства, акцентуючи на моральних дилемах і складності людської природи. [4]

У третьому альманасі, написаному наприкінці життя, Гауф звертається до краси рідної Німеччини. Події його казок розгортаються на швабських і баварських землях. Автор використовує реальні географічні назви, такі як Швабський Альб, і додає багато деталей, наближаючи свої твори до реального

життя. [54]

Гауф майстерно будує композицію своїх творів. Наприклад, у новелі з третього альманаху є зачин, що знайомить читача із центральним персонажем – Феліксом, який боїться нападу розбійників у лісі. Через лейтмотив страху Гауф поступово посилює напругу, тримаючи читача в постійній зацікавленості до долі героя.

У новелі третьої збірки казок В. Гауфа є зачин, що безпосередньо примикає до експозиції: «Багато років тому, коли дороги в Шпесартському лісі були ще погані й малопроїзні, йшли по лісі два молодих ремісника» («Vor vielen Jahren, als im Spessart die Wege noch schlecht und nicht so häufig als jetzt befahren waren, zogen zwei junge Bursche durch diesen Wald»).[17] Далі слідує експозиція, яка знайомить нас із центральною дійовою особою – Феліксом і обставинами, в яких він опинився, відправившись у замок своєї хрещеної матері. Вже тут з'являється лейтмотив страху головного героя перед нападом розбійників: «Фелікс, золотих справ майстер, часто боязко оглядався» (Гауф, 1980: 8–9, 141); («Felix, der Goldarbeiter, sah sich oft angstlich um»), «боявся, йому було страшно за своє життя» («war ihm nun ein Bisschen bange für sein Leben»), «все більше і більше боявся, ні на крок не відходив від товариша «боявся йти на світло» (er wurde immer ängstlicher, hielt sich näher an seinen Kameraden … da erblicken sie in der Feme ein Licht»).[26] За допомогою цього лейтмотиву В. Гауф майстерно посилює напругу, приковує інтерес читача до долі персонажа.

Творчість Вільгельма Гауфа — це поєднання реальності й фантазії, простоти і глибокої філософії. Його казки залишаються актуальними завдяки універсальності тем і магії оповіді, яка захоплює читача з перших рядків.

2 СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАЗОК ВІЛЬГЕЛЬМА ГАУФА МОВОЮ ОРИГІНАЛУ

2.1 Образна система та символіка романтичних казок

Казки Вільгельма Гауфа — це дивовижне поєднання фантазії, реальності та глибоких моральних уроків. Їх особливість полягає в тому, що вони не тільки розважають, але й змушують читача замислитися над важливими життєвими питаннями: що є справжнім щастям, чому важлива чесність, і як внутрішня сила може подолати найважчі випробування. [38] Гауф працює з архетипами, використовує багатий символізм і наповнює свої твори деталями, які перетворюють казку на багатогранне дзеркало людської душі.

У казці «Карлик Ніс» Гауф створює надзвичайно багатий образний світ. Головний герой, юний Якоб, стає жертвою чаклунства злої відьми. Його перетворення на потворного карлика — це не просто фантазійний елемент, а метафора життєвих випробувань, які змінюють людину. Якоб проходить через ізоляцію і знущання, втрачає свою зовнішню привабливість, але водночас набуває внутрішньої сили та мудрості. [36]

«Хоч я і став потворним карликом, але зберіг свою душу! Нехай люди сміються наді мною, але я не втрачу свого честі!» — це внутрішнє переконання героя стає його орієнтиром у подоланні випробувань.

Через випробування Якоб вчиться розуміти, що справжня краса людини — це її доброта, чесність і наполегливість. Символічним є його повернення до людської подоби наприкінці казки, яке стає не просто фізичним, а моральним оновленням.

Гауф завжди розмиває межі між реальним і фантастичним. У казці «Маленький Мук» ми бачимо історію про героя, який відрізняється від оточуючих своєю зовнішністю і водночас має унікальний дар. [57] Мук, як і Якоб, змушений боротися із суспільними стереотипами та знущаннями. Його чари — це символ внутрішньої сили, яка допомагає долати складнощі.

Мук знаходить магічні туфлі, які дозволяють йому бігати швидше за вітер, і паличку, яка знаходить скарби. Проте ці речі стають не лише інструментами, а й випробуваннями. Автор через їхню символіку нагадує: навіть наймогутніші сили без мудрості і чесності можуть принести лише тимчасову користь.

«У світі кожен хоче знайти чарівний предмет, який вирішить усі його проблеми, але мало хто розуміє, що справжнє щастя лежить у нашій праці та доброті», — ці слова відображають ключову ідею твору. [38]

Образи у казках Гауфа завжди глибоко символічні. У «Кораблі-привиді» автор використовує морську тематику як метафору життєвого шляху, де кожен крок героя — це новий етап його внутрішнього розвитку. Головний герой зустрічається з кораблем-привидом, на якому панує безжальна жадібність і хитрість. Символом тут стає сам корабель — пустий і безжиттєвий, але одночасно сповнений таємниць і небезпек. [60]

«На палубі цього корабля немає сміху, немає радості, лише постійна боротьба за скарби, які нічого не варті», — пише Гауф. Цей образ нагадує читачам про небезпеку матеріалізму і егоїзму, які руйнують людську душу.

Герой казки зрештою усвідомлює, що не варто прагнути багатства будь-якою ціною, і вирішує повернутися до простого життя, сповненого справжніх цінностей.

Однією з найсильніших сторін Гауфа є його вміння малювати яскраві і детальні сцени, які занурюють читача у світ казки. У «Карлику Носі» він описує магічну кухню, де Якоб вчиться готувати дивовижні страви, і в цій детальності оживає цілий світ кулінарної магії:

«Велетенські котли кипіли на вогнищах, випускаючи духмяний аромат трав і прянощів. Якоб кидав у котли листя, з яких з’являлися золоті бульбашки, і додавав краплі чарівного еліксиру, що пахнув лісом після дощу». [10]

Ця сцена не лише зачаровує, але й акцентує увагу на тому, як герой наполегливо працює, щоб удосконалювати свої здібності навіть у складних умовах.

У «Маленькому Муці» яскраві описи пустелі, де герой знаходить чарівні

туфлі, переносять читача у магічний Схід:

«Мук ішов крізь безкрайню пустелю, де сонце пекло нещадно, а пісок під ногами був таким гарячим, що навіть міцна підошва не могла його витримати. Несподівано він побачив чарівну оазу з прохолодною водою, і саме там, серед пальм, блищали магічні туфлі».[10]

Казки Гауфа — це не просто вигадані історії, вони звертаються до вічних моральних питань, які залишаються актуальними і сьогодні. Що таке справжнє багатство? Як розрізнити справжніх друзів і недоброзичливців? Як зберегти доброту і чесність у світі, сповненому зла і жадібності?

Наприклад, у «Кораблі-привиді» автор піднімає питання вибору між честю і спокусою, яке залишається надзвичайно актуальним навіть у наш час. У «Карлику Носі» ми бачимо тему толерантності і прийняття іншого, яка відображає сучасні проблеми взаєморозуміння.

Казки Вільгельма Гауфа — це не лише частина літературної спадщини, але й джерело мудрості, яка допомагає нам розібратися у власному житті. Вони вчать нас тому, що зовнішність не визначає цінність людини, що праця і чесність важливіші за магічні предмети, а добро завжди переможе зло, якщо йому не зраджувати.

Образна система та символіка його творів дають змогу кожному читачеві знайти щось своє — моральний урок, естетичну насолоду або натхнення для боротьби з власними труднощами. І саме це робить його казки вічними.

2.2 Мовні засоби, композиція та наративо - стилістичні прийоми

Німецька романтична казка, зокрема творчість таких майстрів, як Вільгельм Гауф, є яскравим прикладом поєднання художньої мови, символіки та структурної довершеності. Через мовні засоби і композиційні прийоми автори досягали не лише естетичної гармонії, а й створювали багатовимірний світ, у якому поєднуються реальність і фантазія, добро і зло, буденність і магія.

Особливо яскраво це проявляється у використанні лексики, граматики, стилістичних прийомів та композиції казок, які формують унікальний наративний стиль. [42]

Німецька романтична казка вирізняється багатством мовних засобів, які допомагають передати магічну атмосферу і глибокі філософські ідеї. Автори часто використовують алегорії, метафори і символи, які не лише додають тексту образності, але й допомагають розкрити складний внутрішній світ героїв.

Наприклад, у казці «Карлик Ніс» Гауф активно використовує символіку для передачі теми внутрішньої краси і боротьби зі стереотипами. Зовнішня потворність Якоба, описана через детальні й навіть трохи гротескні епітети — «носатий, зігнутий карлик із руками, схожими на курячі лапи», — стає контрастом до його мудрості та майстерності. [53] Саме через мову автор показує, що справжня краса полягає не у зовнішності, а у внутрішніх якостях людини.

У «Маленькому Муці» мова насичена східними образами: чарівні туфлі, що дають надприродну швидкість, чи паличка, що вказує на приховані скарби, є не лише казковими елементами, а й засобами передачі ідеї про життєві випробування. Фрази, якими описується пустеля, де Мук знаходить свої магічні предмети, — «безкрайній піщаний океан» чи «сонце, що випалює останні краплі сил» — підкреслюють драматизм його подорожі і викликають у читача емоції.

Казки Гауфа мають складну і водночас гармонійну композицію, яка дозволяє поступово розкривати характери героїв і нарощувати сюжетну напругу.

У «Кораблі-привиді» автор вибудовує сюжет за принципом подорожі, де кожен етап відкриває нові небезпеки і моральні дилеми. Корабель-привид, описаний як «велетенська труна серед моря, повна золота, але без життя», стає не просто локацією, а метафорою внутрішньої порожнечі жадібних людей. [64] Композиційно історія наповнена спогадами, розповідями від імені героїв,

що надає їй багатошаровості та дозволяє занурити читача у світ казки з різних перспектив.

У «Маленькому Муці» сюжет розвивається від приниження і знущань до перемоги, підкреслюючи класичну романтичну ідею — подолання несправедливості через внутрішню силу. Кульмінація казки, де Мук виявляє обман оточуючих і перемагає завдяки своїй доброті і розуму, підкріплюється напруженими діалогами і описами. [13]

Гауф часто звертається до читача, створюючи ефект спільної подорожі крізь казку. Цей прийом, який у літературознавстві називають «авторським втручанням», дозволяє зруйнувати бар'єр між твором і його сприймачем. Наприклад, у «Карлику Носі» автор прямо звертається до читача: «Ти, можливо, вже здогадався, мій уважний друже, що Якоб ще не до кінця зрозумів свою місію...» — це викликає довіру і залученість у процес читання.

Діалоги персонажів також відіграють ключову роль у створенні атмосфери. Наприклад, розмова Якоба з відьмою у «Карлику Носі» побудована таким чином, щоб підкреслити маніпулятивність і хитрість старої, а також невинність і наївність юного героя. Фрази відьми, сповнені сарказму і зловісних натяків, викликають у читача тривогу і співчуття до героя.

Гумор — ще один важливий стилістичний елемент казок Гауфа. У «Маленькому Муці» іронічно описуються персонажі, які намагаються насміхатися з Муком за його зовнішність, але зрештою самі стають об'єктом посмішок. [12]

Німецька романтична казка, як і сама німецька мова, відчувала вплив різних культурних традицій. Особливо це помітно у казках Гауфа, де магічні предмети, описані в стилі східної екзотики («Магічна паличка», «чарівні туфлі»), мають коріння у середньовічній традиції європейських та арабських казок.

Цікаво, що ці запозичення надають творам Гауфа універсальності. Мова казок сповнена зворотів і епітетів, які є характерними для німецької романтичної літератури, але водночас інтегрують елементи інших культур.

Наприклад, в описах східного базару у «Маленькому Муці» зустрічаємо такі деталі: «Ряди яскравих тканин, що сяють як сонце», або «Запах прянощів, який туманив розум».[32] Ці образи формують у читача відчуття магічної і незвичайної атмосфери.

Казки Гауфа — це не лише історії про пригоди. Вони мають потужний морально-етичний підтекст, який через мову і сюжет нагадує читачам про важливість доброти, чесності і внутрішньої сили.

У «Карлику Носі» ключовий символ — гусак на ім’я Мімі, який допомагає Якобу. Цей персонаж уособлює справжню дружбу і відданість, показуючи, що навіть у найважчих обставинах підтримка близьких може змінити все.

У «Кораблі-привиді» золото стає символом жадібності, яка руйнує людські душі. Опис порожнього корабля — це яскравий образ того, як прагнення до матеріального може позбавити людину людяності і радості життя.

Мовні засоби, композиція і наративно-стилістичні прийоми казок Гауфа створюють літературну спадщину, яка залишається актуальною через століття. Його казки — це не лише розважальні історії, а й філософські твори, які через майстерну мову та багатошарові образи відкривають нові грані людської природи.

Гауф не просто створював магічні світи — він запрошував читача знайти відповіді на важливі питання, які стоять Гауф не просто створював магічні світи — він запрошував читача знайти відповіді на важливі питання, які стоять перед кожною людиною: що є справжньою красою, як протистояти злу і чому добро завжди має перемагати. Його казки залишаються яскравим прикладом того, як мова може перетворити текст на живий, емоційно насичений і вічний твір. [16]

3 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТИЛІСТИКИ КАЗОК ВІЛЬГЕЛЬМА ГАУФА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

3.1 Проблеми перекладу стилістичних засобів

Казки Вільгельма Гауфа, як і твори братів Грімм чи Ернста Гофмана, є класикою світової літератури. Їхнє перекладення іншими мовами, зокрема українською, завжди було важливим завданням для збереження художнього змісту, стилю й ідей. Перекладач стикається з численними викликами, зокрема передачею стилістичних засобів, образності та культурного контексту, які є важливою складовою німецької літературної традиції. У випадку казок Гауфа це особливо важливо, оскільки його твори наповнені багатошаровою символікою, лексичними і стилістичними особливостями, які вимагають уважного і творчого підходу.

Стиль Гауфа вирізняється багатством лексики, яскравими описами та використанням типово німецьких вигуків, фразеологізмів і порівнянь.

Наприклад, у «Карлику Носі» автор використовує вигуки та звуконаслідування, які надають тексту емоційної насиченості: «Hee-hee-hee» або «Ho, ho!». При перекладі українською ці вигуки зберігаються, але часто трансформуються відповідно до українського мовного контексту: «Хі-хі-хі» або «Гей, гей, тпру!». [1]

Такі трансформації дозволяють перекладачеві зберігати ритм і настрій твору, хоча іноді втрачається первісна фонетична гра, характерна для німецького тексту. Перекладачам доводиться вирішувати, чи використовувати дослівний переклад, чи адаптувати текст для кращого сприйняття читачами.

У випадку описових сцен, наприклад у «Маленькому Муці», Гауф використовує багаті деталі, щоб створити атмосферу Сходу. Фрази на кшталт: «Запах прянощів, який заповнював вузькі вулички базару, був таким сильним,

що здавалось, ніби самі стіни просякнуті корицею та кардамоном» викликають у перекладача завдання не лише передати зміст, але й зберегти багатство образу. У таких випадках потрібен описовий переклад, який допоможе зберегти кольорову палітру оригіналу.

Переклад стилістичних засобів у казках Гауфа часто вимагає використання перекладацьких трансформацій:

а) описовий переклад. Цей метод застосовується тоді, коли в українській мові відсутні прямі відповідники певних німецьких понять або образів. Наприклад, у казці «Корабель-привид» фраза «ein unheimliches Leuchten über dem Wasser» перекладається як «зловісне сяйво, що розливалося над водою». Опис додає деталей, яких в оригіналі може не бути, але вони допомагають читачеві відчути атмосферу;

б) генералізація. У деяких випадках специфічні німецькі реалії узагальнюються для полегшення сприйняття. Наприклад, назви страв або предметів побуту, що не мають українських аналогів, іноді описуються загальніше, щоб не ускладнювати текст для читача;

в) транслітерація та транскрипція. Власні назви та імена персонажів, як-от Міммі у «Карлику Носі», зазвичай зберігаються у транслітерації. Однак у випадку, якщо ім’я містить приховане значення, перекладач може вдатися до адаптації;

г) лексичне опущення. У деяких випадках для уникнення тавтології чи збереження стилю певні елементи оригіналу можуть бути опущені. Наприклад, повтори епітетів або вигуків у тексті. [5]

Однією з головних проблем перекладу є передача культурного контексту, властивого німецькому дискурсу. Казки Гауфа наповнені посиланнями на німецькі реалії, фольклорні мотиви та символіку, які можуть бути незрозумілими для українського читача без додаткових пояснень.

Наприклад, у «Карлику Носі» описано ритуали приготування страв, які мають глибокі корені у німецькій культурі. Перекладач має обирати, чи пояснювати ці елементи у тексті, чи адаптувати їх під українську аудиторію.

Наприклад, «Holzmichelkuchen» можна перекласти як «пиріг із мигдалем», що наближує зміст до сприйняття українського читача.

У «Кораблі-привиді» згадки про релігійні мотиви і страх перед потойбічним світом можуть вимагати детального опису чи збереження фразеологізмів, які передають атмосферу.

Так, наприклад, фраза **«Der Teufel schleicht um das Schiff»** перекладається як «Чорт нишпорить навколо корабля», що зберігає драматизм і містичний настрій.

Німецька мова казок Гауфа багата на фразеологізми, які додають тексту жвавості й унікального звучання. У процесі перекладу українською мова має зберігати цю стилістичну складову, використовуючи українські еквіваленти або адаптуючи оригінальні вислови.

У діалогах Гауф часто використовує гумор і іронію, які також складно передати іншою мовою. [23]

У «Маленькому Муці» герої кепкують над зовнішністю головного героя, і ці жарти слід адаптувати, щоб не втратити їхнього комічного ефекту. Наприклад, жарт про те, що «Муком було б зручно збирати дріб’язок у капелюх», в українському перекладі передано як «Муком можна було б ловити горобців своїм капелюхом».

Переклад казок Гауфа є тонкою роботою, яка вимагає збереження балансу між збереженням стилістичних особливостей оригіналу і адаптацією тексту для читача іншої культури.

Кожна стилістична одиниця — від вигуків до описів і фразеологізмів — виконує свою роль у формуванні атмосфери і передачі ідей автора.[37] Перекладач має не лише відтворити зміст, а й передати дух твору, зробивши його зрозумілим для цільової аудиторії.

Казки Гауфа, багаті на символіку, гумор і культурні реалії, залишаються важливим джерелом для досліджень і натхнення, а їх переклад є чудовим прикладом того, як творчий підхід може допомогти зберегти красу оригінального тексту.

3.2 Перекладацькі трансформації: збереження стилю та адаптація

Казки Вільгельма Гауфа, такі як "Маленький Мук", "Карлик Ніс" і "Корабель-привид", відзначаються не лише витонченим стилем, але й багатством символіки та образності, що робить їх складними для перекладу. Текст цих творів вимагає від перекладача використання широкого спектру трансформацій, аби передати зміст, настрій і стиль оригіналу. У цьому аналізі ми зосередимося на основних видах перекладацьких трансформацій і продемонструємо їх застосування на прикладах із зазначених казок.

Перекладацька трансформація — це процес, за допомогою якого мовні одиниці оригінального тексту перетворюються на одиниці мови перекладу. Трансформації потрібні у випадках, коли прямий переклад неможливий або неадекватний, і охоплюють як формальні, так і семантичні зміни. У контексті казок Гауфа трансформації стають ключовим інструментом для збереження унікальності стилю автора, особливо коли йдеться про культурно обумовлені поняття, архаїчні звороти чи фантастичні елементи. [69]

Трансформації поділяються на три основні групи:

- лексичні — робота з окремими словами чи сталими виразами,
- граматичні — зміна синтаксису чи граматичних форм,
- лексико-граматичні — комбінація лексичних і граматичних змін.

Лексичні трансформації у перекладі казок Гауфа

Транскрибування та транслітерація

Імена героїв, географічні назви та фантастичні об’єкти в казках Гауфа часто потребують транскрибування чи транслітерації. Наприклад, ім’я Маленького Мука в оригіналі звучить як **"Der kleine Muck"**. У перекладі зберігається фонетична форма "Мук", оскільки транскрипція дозволяє передати екзотичність імені. Те саме стосується назв корабля в "Кораблі-привиді" — у тексті згадується **"das Geisterschiff"**, що вимагає калькування та адаптації як "Корабель-привид".

Калькування

Калькування часто застосовується до виразів чи образів, які можна буквально відтворити у мові перекладу. Наприклад, у "Карлику Носі" опис **"sein Gesicht war wie ein Vogelkopf"** (його обличчя було як пташина голова) перекладається як "обличчя нагадувало голову птаха". У цьому випадку калькування зберігає образну суть фрази.

Лексико-семантичні заміни: конкретизація, генералізація, модуляція

а) конкретизація. В "Маленькому Муці" часто зустрічаються широкі поняття, які потребують уточнення у перекладі. Наприклад, фраза **"Er fand einen seltsamen Schuh"** (він знайшов дивний черевик) перекладається як "він знайшов старовинний, чарівний черевик". Таке уточнення дозволяє акцентувати увагу на магічній природі предмета.;

б) генералізація. У "Кораблі-привиді" зустрічається опис моряків як **"verfluchte Seelen"** (прокляті душі). У перекладі це може бути передано як "прокляті істоти", оскільки поняття "душі" у контексті може не мати аналогічного значення в іншій культурі;

в) модуляція. У "Карлику Носі" є фраза **"er schämte sich seines Aussehens"** (він соромився свого вигляду). В українському перекладі це може бути перетворено на "він зневажав своє обличчя". Модуляція дозволяє змінити кут зору на емоційний стан персонажа.

Граматичні трансформації

Членування речень

Опис сцени у "Маленькому Муці" часто містить довгі речення з низкою уточнень, як, наприклад:

"Er ging hinaus in die weite Wüste und sah die Sonne am Horizont."

У перекладі це може бути передано через членування:

"Він вийшов у пустелю. На горизонті виднілося сонце."

Таке рішення дозволяє уникнути надмірної довжини речення, яка є типовою для німецької мови, але менш природною в українській.

Об’єднання речень

У деяких випадках, навпаки, речення в оригіналі потребують об’єднання. Наприклад, у "Кораблі-привиді" опис подій може бути поданий у вигляді кількох коротких речень:

"Das Schiff kam näher. Der Wind heulte. Es war dunkel."

У перекладі це можна перетворити на:

"Темрява оповила корабель, що наближався під завивання вітру."

Такий підхід додає тексту динаміки та атмосферності.

Граматичні заміни

У "Карлику Носі" є речення:

"Er schaute in den Spiegel und schrie laut auf.

В українському перекладі можна використати заміну частини мови:

"Поглянувши у дзеркало, він голосно закричав."

Заміна дієслівної конструкції на дієприкметниковий зворот робить текст більш природним для цільової аудиторії.

Лексико-граматичні трансформації

Антонімічний переклад

У "Кораблі-привиді" є фраза:

"Das Schiff war ohne Leben."

Це може бути перекладено як "корабель був мертвий". Використання антоніма "мертвий" додає образу більшої емоційної сили.

Експлікація та імплікація

В "Маленькому Муці" зустрічається опис дивовижної їжі:

"Er aß etwas, das ihm große Kräfte verlieh."

У перекладі можна використати експлікацію:

"Він з’їв магічну страву, яка надала йому неймовірних сил."

Це дозволяє уточнити, що саме малося на увазі під "чудесною їжею".

Компенсація

У "Карлику Носі" автор використовує каламбури, які важко передати дослівно. Наприклад, у сцені, де карлик описує свій ніс, можуть бути відсутні прямі еквіваленти для гумористичних висловів. У такому випадку перекладач додає гумористичні елементи в іншому місці тексту, щоб зберегти загальний тон. [44]

Переклад казок Гауфа — це складний процес, що вимагає не лише глибоких знань мовної системи, але й розуміння культурного контексту. Використання перекладацьких трансформацій, таких як конкретизація, модуляція, членування та компенсування, дозволяє максимально точно передати магію та красу оригінального тексту. Кожен із цих прийомів дозволяє перекладачу відтворити унікальний стиль автора, зберігаючи при цьому зрозумілість і виразність для читача.

3.3 Збереження національної специфіки та авторського стилю

«Маленький Мук»

In Nicea, meiner lieben Heimatstadt, wohnte ein Mann, den man den kleinen Muck nannte.

У місті Нікеї, на моїй батьківщині, жив чоловік, якого всі називали Маленьким Муком.

Експлікація - In Nicea - У місті Нікеї, конкретизується що це саме місто, а не прозвисько.

Для німецькомовного читача цього може бути достатньо, оскільки контекст і географічна назва самі по собі несуть необхідну інформацію. Однак в українському перекладі виникає потреба конкретизувати, що йдеться про місто Нікею, а не, наприклад, про прізвисько чи якийсь символічний образ.

Нікея — це реальне історичне місто, яке відігравало важливу роль у Візантійській імперії. Для читача, який знайомий із географією чи історією, це слово може бути одразу впізнаваним, але для інших читачів воно може здатися

абстрактним. Конкретизація дозволяє читачеві зрозуміти, що мова йде саме про географічну локацію.

Генералізація - meiner lieben Heimatstadt - на моїй батьківщині, більш широке значення слова, замінили саме – моє улюблене рідне місто.

Оригінальна фраза підкреслює не лише місце, але й емоційний зв’язок оповідача з конкретним містом. Проте для українського читача наголос на "місті" може здатися менш значущим, ніж загальний концепт "батьківщини". Заміна на більш широке значення дозволяє передати основну емоцію: зв'язок із рідним краєм.

Er war schon ein alter Geselle, doch seine Gestalt war sonderbar. Er war gerade mal drei bis vier Schuhe hoch, und sein zierlicher Leib musste einen Kopf tragen, der viel größer und dicker war als bei anderen Leuten.

Маленький Мук був уже старий, але на зріст він так і лишився зовсім крихітний. Уся постать його мала чудернацький вигляд: на маленькому кволому тільці стирчала величезна голова, набагато більша, ніж у інших людей.

Опущення - ein alter Geselle - був уже старий, більш широке поняття, не уточнюючи професію.

У казках Гауфа деталізація професійного статусу (підмайстер, майстер, учень) не завжди грає вирішальну роль для розуміння сюжету. У випадку, коли професія героя не є ключовим елементом оповіді, перекладач може відмовитися від її згадки, зосереджуючись на важливіших рисах персонажа, таких як його вік чи мудрість.

Фраза "був уже старий" є універсальною і легко сприймається читачами різного віку та культур. Вона акцентує увагу на віці персонажа, що може асоціюватися з досвідом, втомою чи певною життєвою завершеністю. Проте уточнення "Geselle" (підмайстер) у перекладі може відволікати увагу на несуттєві деталі.

Контекстуальна заміна та деметафоризація - Er war gerade mal drei bis vier Schuhe hoch - але на зріст він так і лишився зовсім крихітний, прибрали деталі та опис.

В українській мові такий образ виглядає неприродно, оскільки "три чи чотири черевики" не є поширеним засобом опису зросту. Тому замість дослівного перекладу перекладач акцентує увагу на суті опису — надзвичайно низькому зрості героя, — зберігаючи емоційне враження.

Der kleine Muck aber grüßte uns mit einem steifen Nicken und ging langsam die Straße hinab. Wir liefen alle hinter ihm her und sangen unseren Vers:

"Kleiner Muck, kleiner Muck,
wohnst in einem großen Haus,
gehst nur ab und zu mal aus.
Bist ein braver, kleiner Zwerg,
hast ein Köpflein wie ein Berg.
Schau dich einmal um und guck,
lauf und fang uns, kleiner Muck!"

Ми, дітлахи, бігли за ним слідом і кричали: "Маленький Мук! Маленький Мук!"

На його честь ми навіть склали таку пісеньку:

Карлик Мук, карлик Мук,
Ти живеш в великій хаті,
Зрідка ходиш погуляти;
Ти страшний, як та мара,
Голова, немов гора.
Подивися — сміх навкруг,
Спробуй нас впіймати, Мук!

Описовий переклад та адаптація - Ми, дітлахи, бігли за ним слідом і кричали - Wir liefen alle hinter ihm her und sangen unseren Vers, показують, що

тільки діти можуть сміятися з вад інших людей, бо дорослі можуть це прийняти та бути толерантими.

Діти в історії уособлюють природну, але неосмислену жорстокість, яка виникає з їхньої нездатності зрозуміти або прийняти інакшість. Переклад "бігли за ним слідом і кричали" наголошує не стільки на тексті пісень, як у німецькому варіанті, скільки на самому акті насмішки, що глибше резонує з українською аудиторією.

Антонімічний переклад - Ти страшний, як та мара - Bist ein braver, kleiner Zwerg.

Антонімічний переклад у цьому випадку спрямований на пом'якшення тону та зміщення акценту з принизливої оцінки зовнішності на позитивний опис. У казках Гауфа часто присутній елемент "морального зростання", і такий переклад дозволяє висвітлити важливу ідею: зовнішність не визначає цінність людини.

Оказінальна відповідність - Подивися — сміх навкруг - Schau dich einmal um und guck, що всі сміються з Мука і його вад.

Оригінальна фраза вказує на пряме висміювання героя, проте в перекладі цього не уточнюють, залишаючи можливість читачеві інтерпретувати емоційне забарвлення сцени. Фраза "Schau dich einmal um und guck" ніби віддзеркалює суспільну поведінку, але з нейтральнішою тональністю.

Оказіональна відповідність у перекладі дозволяє зберегти ідею соціальної ізоляції героя через його зовнішність, яка є однією з основних тем казки. Мук, як маленький, фізично нетиповий герой, постає символом людини, яка зазнає осуду суспільства, однак знаходить в собі сили протистояти йому.

Am Morgen des dritten Tages erblickte er eine große Stadt.

На третій день зранку, зійшовши на пагорбок, Мук побачив неподалік велике місто.

Лексичне додавання - erblickte er eine große Stadt - зійшовши на

пагорбок, Мук побачив неподалік велике місто, щоб описати деталі та що місто було далеко, що його видно було лише на висоті.

Додавання деталі про пагорбок переносить читача в простір, де герой бачить місто здалеку. Це створює атмосферу очікування: герой ось-ось досягне чогось нового і важливого.

Згадка про пагорбок несе додаткове символічне навантаження. У багатьох романтичних творах висота асоціюється з моментом прозріння, відкриття, нового бачення світу.

"Ja, dort wird der kleine Muck sein Glück finden", sprach er zu sich selbst, ergriff sein Stöckchen und ging mutig voran.

"Так, тут Маленький Мук знайде своє щастя, — сказав він до себе і аж підплигнув, дарма що був стомлений. — Або тут, або ніде"

Оказіональна відповідність та лексичне додавання - sprach er zu sich selbst, ergriff sein Stöckchen und ging mutig voran - сказав він до себе і аж підплигнув, дарма що був стомлений. - Або тут, або ніде, Мук був в дорозі, тому він хоч і втомлений, але дуже зрадів, що зможе знайти своє щастя.

В оригіналі текст зосереджений на дії героя: він каже щось собі, бере палицю та йде далі. Проте український переклад додає художній шарм: Мук "аж підплигнув", що підкреслює його несподіване піднесення, і розгортає його емоції у внутрішній монолог — "Або тут, або ніде". Цей додаток не тільки збагачує текст, але й допомагає передати наполегливий характер героя, який, незважаючи на втому, знаходить у собі сили рухатися далі.

В оригіналі Мук просто "сказав собі" і "пішов далі". В українському перекладі з'являється момент підстрибування, що вказує на його ентузіазм і радість, навіть попри втому. Ця деталь додає динаміки та контрасту між фізичним виснаженням і духовним піднесенням героя.

"Herbei, herbei,

gekocht ist der Brei.

Den Tisch ließ ich decken,

drum lasst es euch schmecken.

Ihr Nachbarn herbei,

gekocht ist der Brei."

Сюди, сюди!

Спішіть до їди.

Я стіл накривала,

Щоб вам смакувало!

Сюди, сюди,

Спішіть до їди!

Граматична заміна - Спішіть до їди - gekocht ist der Brei, хоча в оригіналі конкретно говориться про кашу, є призив до дії – їсти.

В українському перекладі замінено специфіку на більш загальне поняття "їда". Це не тільки адаптує текст для українського читача, але й розширює сенс фрази. Переклад акцентує увагу не на каші як страві, а на самому процесі — заклику до їжі, створюючи атмосферу святковості та спільного застілля.

Переклад "Спішіть до їди" набуває позитивного та теплішого відтінку. Він створює образ дружньої, гостинної атмосфери, де всі запрошені розділити приємний момент разом.

У перекладі створюється ефект залученості, ніби читача самого запрошують до столу, що додає інтерактивності читанню.

Граматична заміна та контекстуальна заміна - Щоб вам смакувало! - Ihr Nachbarn herbei, призив до дії, щоб показати, що Мук так і зрозумів, що будь-хто може поласувати кашею.

В українській фразі "Щоб вам смакувало!" використано імператив (призив до дії) з бажанням або настановою для адресата, щоб він насолоджувався чимось. В німецькому варіанті, щоб передати аналогічне значення, можна використовувати конструкцію "Ihr Nachbarn herbei", яка є дещо непрямим, але все ж виражає ідею запрошення або заклику до дії, так, щоб інші могли також приєднатися і поласувати.

"Щоб вам смакувало!" — це не лише граматична формула, але й вираження тепла та бажання поділитися чимось смачним, що в контексті обіду або пригощення може бути запрошенням до спільного споживання.

Er drehte sich noch ein letztes Mal im Kreise, da fielen ihm zwei mächtig große Pantoffeln ins Auge. Dann fand er auch noch in der Ecke ein Spazierstöckchen mit einem schön geschnittenen Löwenkopf.

В кутку поряд із туфлями стояла гарна паличка з лев'ячою головою.

Контекстуальна заміна - В кутку поряд із туфлями - da fielen ihm zwei mächtig große Pantoffeln ins Auge, по контексту зрозуміло, де це взуття і яке воно незвичне, що одразу припадає на око.

В оригіналі акцент на тому, що взуття стоїть в кутку поряд з іншими речами, але в перекладі, завдяки доданому опису "mächtig große" (величезні, потужні), виливається додатковий акцент на величину і незвичність взуття. У контексті тексту це важливо, оскільки читачу дається зрозуміти, що ці капці не просто "поряд із туфлями", а одразу кидаються в очі через свій розмір або вигляд.

У німецькому контексті використання виразу "ins Auge" допомагає підсилити враження того, що предмет не просто є, а привертає до себе увагу.

Генералізація та конкретизація - гарна паличка з лев'ячою головою - ein Spazierstöckchen mit einem schön geschnittenen Löwenkopf, хоча мовою оригіналу, описується сама паличка, що вона з різьбою.

У німецькому перекладі використовують фразу "schön geschnitten" (гарно вирізьблений), що підкреслює естетичний вигляд предмета без деталізації, який саме тип різьби або стиль використано. У той час як в українському варіанті важливий акцент на деталях — "з лев'ячою головою", тобто конкретна форма, що додає більше образності та виразності в описі.

Im Traume erschien ihm das Hündlein von Frau Ahaszi, das ihm zu den Pantoffeln verholfen hatte. Es sprach: "Lieber Muck, du verstehst den Gebrauch der Pantoffeln nicht recht. Wisse, wenn du dich dreimal auf dem

Absatz drehst, kannst du hinfliegen, wohin du nur willst. Und mit dem Stöckchen kannst du Schätze finden. Dort, wo Gold vergraben ist, wird es dreimal auf die Erde schlagen, bei Silber nur zweimal."

Йому приснилось, ніби маленька собачка, яка привела його в потайну кімнату, підійшла до нього і сказала:

— Любий Мук, ти ще не розумієш, які в тебе чудесні туфлі. Досить тобі тричі крутнутись на каблуку — і вони перенесуть тебе, куди схочеш. А паличка допоможе тобі знаходити скарби. Там, де закопане золото, вона стукне об землю тричі, де срібло — там двічі.

Генералізація - ніби маленька собачка, яка привела його в потайну кімнату - das Hündlein von Frau Ahaszi, по контексту зрозуміло чия собака, тому її собака допомагає Муку.

У німецькому перекладі акцент робиться на тому, чия це собака — пані Ахасзі. Це дозволяє не тільки зберегти контекст, але й спростити опис, оскільки читачу вже відомо, чия це собака, і її роль в історії не потребує додаткового уточнення.

В українському описі звертається більше уваги на саму собачку, її розмір і функцію. Перекладач робить вибір на користь генералізації, адже контекст чітко дає зрозуміти, що собака пані Ахасзі виконує важливу роль у розвитку подій, і цей момент не потребує додаткових уточнень у перекладі.

Контекстуальна заміна та генералізація - Lieber Muck, du verstehst den Gebrauch der Pantoffeln nicht recht - Любий Мук, ти ще не розумієш, які в тебе чудесні туфлі, більш збірна назва взуття, хоча там були справжні східні капці.

В оригіналі описується східне взуття, яке є важливим елементом у розумінні культури і традицій, що, ймовірно, має певне значення в контексті цієї ситуації. В перекладі ж слово "Pantoffeln" не передає цієї культурної специфіки, що є ще однією формою генералізації. Це може бути пов'язано з тим, що для німецькомовного читача це слово буде більш зрозумілим і звичним, навіть якщо воно не точно відображає східне взуття.

В українському варіанті "чудесні туфлі" містять емоційне забарвлення, яке підкреслює захоплення від цієї пари взуття. В німецькому перекладі цей момент дещо втрачається, оскільки акцент ставиться на тому, що Мук "не зовсім розуміє", як користуватися цими Pantoffeln.

Er trat nun vor den König, warf sich nieder und sprach: "Großmächtiger König, ich habe Euch eine kleine Probe meiner Kunst gegeben. Wollt Ihr mir nun eine Stelle unter Euren Boten geben!" Der König antwortete: "Nein, du sollst mein Leibläufer werden, lieber Muck. Du wirst jährlich hundert Goldstücke erhalten, und darfst auch an der Tafel meiner ersten Diener speisen."

Він упав на коліна і сказав:

— О всевладний королю! Я показав тобі лише незначну часточку моєї майстерності. Звели, щоб мені дали місце серед твоїх бігунів.

— Ні, — сказав король, — я призначаю тебе моїм особистим скороходом. Ти завжди будеш при мені і виконуватимеш мої доручення. А за твою службу ти матимеш щедру винагороду.

Оказіональна відповідність - Er trat nun vor den König, warf sich nieder und sprach - Він упав на коліна і сказав, по контексту зрозуміло, що дія відбувається між королем та головним героєм та показати жорстокість короля.

"Упав на коліна" не є точним перекладом оригінального виразу, але зберігає сенс покори та глибокої шаноби, яка передається через акт падіння на коліна. Цей вираз зрозумілий і в українській мові, і він чітко вказує на важливість цього жесту як символу підкорення, що є важливим у контексті взаємодії між головним героєм та королем.

Цей жест (падіння на коліна) має значення як символ слабкості героя, що може вказувати на його безвихідь і на те, що король має владу і здатний приймати жорстокі рішення. Хоча в оригіналі не зазначено, що король жорстокий, через оказіональну відповідність в українському варіанті створюється контекст, який підсилює відчуття його влади і можливості чинити

надмірний тиск на підданого.

Генералізація - Du wirst jährlich hundert Goldstücke erhalten, und darfst auch an der Tafel meiner ersten Diener speisen - А за твою службу ти матимеш щедру винагороду, щоб показати, що просто буде нагорода за виконану роботу.

Хоча деталі зменшені, основна суть — нагорода за службу — залишається в силі. Генералізація в цьому випадку дає перекладачеві можливість спростити текст без втрати загального смислу, оскільки точні цифри (сто золотих) і конкретні описи (стіл перших слуг) не мають великого значення для основної ідеї сцени, яка полягає в тому, що герой отримає щедру винагороду.

Оскільки в перекладі часто важливо досягти лаконічності і простоти, генералізація дозволяє уникнути перевантаження деталями, зберігаючи при цьому ключову ідею. В результаті цей підхід робить текст більш гладким і легким для сприйняття.

Der Küchenmeister erzählte hinter vorgehaltener Hand: "Muck ist ein Falschmünzer." Der Sklavenaufseher flüsterte allen zu: "Der Zwerg hat es dem König abgeschwatzt." Und der Schatzmeister, der selbst in die Kasse des Königs gegriffen hatte, behauptete einfach: "Der Muck hat es gestohlen."

Головний кухар Агулі сказав:

— Цей Мук — фальшивомонетник! Ахмет, наглядач за рабами, гадав інакше:

— Він видурив золото у короля.

А скарбник Архаз, найбільший ворог карлика, який уже давно час від часу запускав руку до королівської казни, впевнено сказав:

— Він обікрав короля!

Компенсація та граматична заміна - Головний кухар Агулі сказав, Ахмет, наглядач за рабами, гадав інакше - Der Küchenmeister erzählte hinter vorgehaltener Hand, Der Sklavenaufseher flüsterte allen zu , щоб передати їх

емоції та справжню атмосферу у палаці.

В палацових інтригах часто обговорюються таємниці, і для збереження цього контексту в перекладі використовуються вирази, які вказують на певну прихованість або секретність. "Schütten zu" (шептати всім) замість простого "думав інакше" підсилює картину інтриги, де кожне слово може бути випробуванням для влади або для внутрішнього статусу героя.

Компенсація та граматична заміна - А скарбник Архаз, найбільший ворог карлика, який уже давно час від часу запускав руку до королівської казни, впевнено сказав - Und der Schatzmeister, der selbst in die Kasse des Königs gegriffen hatte, behauptete einfach, додали більше деталей, щоб показати відношення героя до Маленького Мука.

Перекладач не зазначає безпосередньо, що він ворог карлика, але через згадку про крадіжки з казни створюється образ людини, яка здатна на зраду і має корисливі мотиви, що робить його потенційно ворогом головного героя.

Хоча в перекладі не підкреслено, що він ворог карлика, його дії і характер допомагають побудувати у читача таке відчуття, що він має ворожі наміри щодо героя.

Es entspricht genau der Menge, die im königlichen Schatz fehlt."

— У вашій казні, ваша величносте, не вистачає значно більше, і я ладен поклястися, що це золото вкрадено з королівської скарбниці.

Генералізація та метафоризація - Es entspricht genau der Menge - У вашій казні, щоб люди зрозуміли, що грошей не вистачає, по контексту буде зрозуміло, що це гроші в казні короля.

Використання терміна "казна" вказує на те, що персонажі обговорюють економічний стан королівства або правителя, а це може бути пов’язано з владою, багатством чи його відсутністю. Це змінює сприйняття ситуації: "кількість" у казні може стати символом або метафорою для контролю над ресурсами та економічним станом.

Dann aber sagte er: "Ich habe dir mein Wort gegeben, dich frei zu lassen.

Siehe zu, dass du in zwölf Stunden mein Land verlassen hast, sonst lasse ich dich aufknüpfen!" Dann nahm der König die Pantoffeln und das Stöckchen und brachte sie in seine Schatzkammer.

Нарешті король так знесилився, що майже непритомний упав на землю. Очунявши, він підвівся і, страшенно розлючений, насипався на Мука.

— Так ось як ти шануєш свого короля! — закричав він. — Я обіцяв тобі життя і волю, але коли ти за дванадцять годин не заберешся геть з моєї країни, то начувайся, пощади не буде.

А туфлі й паличку король наказав однести. До скарбниці і там сховати.

Лексичне додавання - Dann aber sagte er - Нарешті король так знесилився, що майже непритомний упав на землю. Очунявши, він підвівся і, страшенно розлючений, насипався на Мука, щоб додати більше деталей, щоб описати, що король хоч і був дуже-дуже втомлений, тому важливо це показати.

Додані фрази про те, що король "майже непритомний" і "очунявши", підкреслюють фізичне та емоційне виснаження персонажа. Це дає читачеві чітке уявлення про те, що король знаходиться в крайньому стресі, його емоції та дії посилюються під впливом втоми.

Імплікація - sonst lasse ich dich aufknüpfen - то начувайся, пощади не буде, більш м`яка форма перекладу, не така груба, для дітей дуже гарна форма.

Це дуже жорстоке, пряме і лякаюче висловлювання, яке виражає серйозну загрозу. У перекладі ми маємо м'якшу фразу "То начувайся, пощади не буде", яка все ще передає загрозу, але робить її менш шокуючою і більш прийнятною для дітей або ширшої аудиторії. Це дозволяє передати емоційний заряд, але без використання грубих чи жорстоких виразів.

Компенсація - А туфлі й паличку король наказав однести. До скарбниці і там сховати - Dann nahm der König die Pantoffeln und das Stöckchen und brachte sie in seine Schatzkammer, важливо показати, що король – це могутній володар, у якого є слуги, яких можна попросити виконати будь-який наказ.

У перекладі використано конструкцію "наказав однести", що дає змогу

підкреслити, що король не робить все самостійно, а має підлеглих, яких може попросити виконати будь-який наказ. Цей акцент на владі короля дозволяє краще передати його авторитет у контексті історії.

Da führte der König ihn in seine Schatzkammer und sprach: "Hier sind meine Schätze. Wähle, was es auch sei. Es soll dir gehören, wenn du mir die Feige gibst."

— Ось тут усі мої багатства, — сказав він. — Вилікуй мене, і я нічого для тебе не пожалію.

Компенсація - Da führte der König ihn in seine Schatzkammer und sprach - сказав він, щоб показати наскільки король важливий саме у цьому епізоді та розповів про свої скарби.

Переклад додає більше контексту і пояснення того, чому король розповідає про свої скарби. Це дозволяє читачу відчути важливість і могутність цієї сцени, де скарбниця стає не просто місцем зберігання грошей і цінностей, а важливим елементом, який підкреслює велич короля.

Лексичне додавання - Вилікуй мене, і я нічого для тебе не пожалію - Wähle, was es auch sei. Es soll dir gehören, wenn du mir die Feige gibst, щоб показати наскільки для короля важлива допомога, але без певних дій – він не винагородить.

Лексичне додавання у вигляді "вилікуй мене" вводить новий аспект ситуації, який в оригіналі не був прямо зазначений. Це додає деталі, що покращує загальне розуміння, чому допомога важлива — без допомоги король не отримує бажаного результату (лікування), і тому не буде готовий щось віддати натомість.

"Treuloser König", rief er, "du hast meine treuen Dienste mit Undank belohnt. Nimm als Strafe die Missgestalt, die du trägst. Ich lasse sie dir zurück, damit du dich täglich an den kleinen Muck erinnerst." Als er so gesprochen hatte, drehte er sich schnell dreimal auf dem Absatz und wünschte sich weit weg. Noch ehe der König um Hilfe rufen konnte, war der kleine Muck

verschwunden.

— Невдячний королю, — сказав Мук, — за віддану службу ти відплатив мені злом. То хай же ці довгі вуха залишаються тобі навіки на згадку про Маленького Мука. Тоді карлик швидко крутнувся тричі на каблуку, і не встиг король навіть рота розтулити, щоб покликати слуг, як Мук був уже далеко.

Контекстуальна заміна - То хай же ці довгі вуха залишаються тобі навіки на згадку про Маленького Мука - Nimm als Strafe die Missgestalt, die du trägst, для описового перекладу, щоб додати більше деталей і справді показати наскільки прокляв Мук короля.

В даному контексті, заміна "Missgestalt" на "довгі вуха" підсилює негативне ставлення до короля, що робить його вигляд і поведінку смішним і жалюгідним. Це зміцнює ідею, що король через свої вчинки опинився в безславному положенні, і "довгі вуха" стають символом цього падіння.

Конкретизація - і не встиг король навіть рота розтулити, щоб покликати слуг - Noch ehe der König um Hilfe rufen konnte, war der kleine Muck verschwunden, додали більше контексту, бо статус короля може дозволити йому змусити слуг щось робити, а не самостіно.

В перекладі, де згадуються слуги, з'являється конкретний образ того, як король був у владі своїх підлеглих, і його статус дозволяв йому сподіватися, що слуги прийдуть на допомогу. Це дає більше контексту і уточнює, що король був не безпорадним, а просто не встиг звернутися до тих, хто йому підпорядкований.

Und wir haben uns vor ihm immer wie vor einem Kadi oder Mufti gebückt.

Ми дуже шанували його і так низько кланялись йому на вулиці, наче він був начальником міста чи головним суддею.

Генералізація - wie vor einem Kadi oder Mufti gebückt - Ми дуже шанували його і так низько кланялись йому на вулиці, наче він був начальником міста чи головним суддею, бо люди не завжди можуть розуміти,

як таких людей називають на Сході.

В обох випадках, незалежно від того, йдеться про "Kadi" чи "Mufti", мова йде про особу, яку поважають настільки, що перед нею клоняться, бо вона має велику владу чи авторитет. Переклад дозволяє зберегти цей контекст, надаючи йому більш зрозумілу форму для аудиторії, яка, можливо, не розуміє східних титулів. "Начальник міста" або "головний суддя" є відповідними загальними термінами, які передають ідею про людину, якій підкоряються і перед якою всі інші виявляють повагу.

Модуляція - Und wir haben uns vor ihm immer - Ми дуже шанували його і так низько кланялись йому на вулиці, бо дуже важливо для нашої мови додати більше деталей і опису.

"Низько кланятись" — це образ, який може створити в уяві читача більш чітке і наочне уявлення про те, як шанують людину, і це допомагає глибше пережити сцену. В контексті мови і культури західної аудиторії такий образ є досить звичним, тому це допомагає краще передати почуття.

«Карлик Ніс»

In einer großen Stadt lebte vor vielen Jahren ein Schuster mit seiner Frau.

В одному великому місті Німеччини жив колись, у давноминулі літа, один швець. Мав він собі жінку, і жилося їм, як доведеться – коли добре, а коли й скрутно.

Конкретизація та членування речення - In einer großen Stadt - В одному великому місті Німеччини, бо автор з Німеччини, щоб показати, що казка німецька.

Включення деталей, таких як "Німеччини", додає реалізму історії. Це дозволяє читачеві відчути, що події не є абстрактними, а відбуваються в конкретному місці, знайомому чи хоча б уявному. У цьому випадку акцент на Німеччині також посилює відчуття автентичності казки.

Членування речення робить текст легшим для сприйняття, особливо для дітей. Розбиття довших конструкцій на короткі дає можливість легше

стежити за думкою і утримувати увагу.

Лексичне додавання, конкретизація - mit seiner Frau - і жилося їм, як доведеться – коли добре, а коли й скрутно, додавання деталей, що це бідна родина, але щаслива.

Уточнення про труднощі й радість у житті передає простоту та скромність сім'ї. Це допомагає читачеві краще зрозуміти їхній статус: вони не заможні, але при цьому не позбавлені тепла та гармонії.

Seine Frau verkaufte Gemüse und Früchte, die sie in einem kleinen Gärtchen pflanzte.

Жінка торгувала всякою городиною та садовиною, яку вирощувала сама в невеличкому садку.

Синтаксичне уособлення та конкретизація - Gemüse und Früchte - городиною та садовиною, бо українською так і називають більш близько до мови.

Слово **"городина"** походить від слова "город" – тобто невеликої ділянки землі, де вирощують овочі. Це конкретизація, яка створює більш тісний зв’язок із практикою сільського господарства, із землею та працею людини. Це не просто "овочі" в загальному розумінні, а те, що зазвичай вирощується на городі – капуста, морква, буряк тощо. Відчувається природність і теплота цього терміна, його близькість до повсякденного життя.

Схожа ситуація зі словом **"садовина"**, яке походить від "сад" – місця, де зазвичай ростуть дерева з плодами. У цьому контексті слово також має теплий, домашній відтінок, адже сад асоціюється з доглядом за рослинами, збором врожаю, і, звичайно, з фруктами, які радують людину своїм смаком і користю.

У німецькій мові слова "Gemüse" і "Früchte" більш нейтральні та загальні. Вони позначають категорії продуктів харчування без прив’язки до місця їх вирощування.

Die beiden Leute hatten einen schönen Knaben, der für das Alter von

zwölf Jahren schon ziemlich groß war.

Був у них славний хлопчина: і з обличчя гарний, і станом струнký, і на свої дванадцять років чималенький.

Лексичне додавання - schon ziemlich groß war - і станом струнký, і на свої дванадцять років чималенький.

Тут ми бачимо, як українська мова деталізує та додає кольорових відтінків. Замість простого опису росту, згадується й **"стрункість"** – це вказує на певний аспект фізичного вигляду, який є приємним і, можливо, навіть підкреслює гордість.

Додано також "на свої дванадцять років чималенький", що створює емоційний акцент. Слово "чималенький" має зменшувально-пестливий відтінок, який додає теплоти та навіть певної доброзичливості до опису.

Da kam ein altes Weib über den Markt. Sie sah etwas zerrissen und zerlumpt aus, und sie hatte ein kleines, spitziges Gesicht, vom Alter ganz zerfurcht. Die Alte ging an einem langen Stock, denn sie rutschte und wankte in einem fort. Es war, als hätte sie Räder in den Beinen.

Аж ось іде базаром якась стара баба в обшарпаній одежі, з маленьким гострим обличчям, геть побриженим глибокими зморшками. Очі в баби червоні, заливають слізьми, а ніс так закарлючився, що на підборіддя звисає. Шкутильгає стара, на костур спирається: так і здається, що ось-ось поточиться і вріжеться гострим носом просто в землю.

Оказіональна відповідність та конкретизація -Шкутильгає стара, на костур спирається - Die Alte ging an einem langen Stock, щоб показати як тяжко їй ідти і підкреслити старість.

Костур, на відміну від "langen Stock" (довгої палиці), асоціюється з чимось важким, обтяжливим. Це слово додає відтінок старовинності та навіть певної шляхетності до опису. Таке формулювання підкреслює зусилля, які стара жінка змушена докладати, щоб продовжувати свій шлях.

Лексичне додавання та граматична заміна - Очі в баби червоні,

заливають слізьми, а ніс так закарлючився, що на підборіддя звисає - ein kleines, spitziges Gesicht, vom Alter ganz zerfurcht, щоб описати наскільки погано виглядає баба.

У німецькому варіанті читач отримує більш "нейтральний" опис, без значного емоційного навантаження. Усі характеристики сухі, як у документальному тексті: зморшки від старості, маленьке обличчя. Вони передають суть, але не створюють емоційного відгуку.

Sie nahm die herrlichsten weißen Kohlhäupter in die Hand, drückte sie zusammen, und sprach auch hier: "Schlechte Ware, schlechter Kohl!" "Wackele nur nicht so garstig mit dem Kopf!", rief der Kleine wütend.

Сказавши це, вона знову повернулась до корзини, де лежала капуста, вибрала найкращу білу головку, взяла її в руки й так стиснула, що та аж зарипіла, а тоді зневажливо кинула назад у корзину, промовивши і цього разу: «Казна-що, нікчемна капуста!»

Метафоризація - "Schlechte Ware, schlechter Kohl!" - «Казна-що, нікчемна капуста!»

Це розширює значення і додає експресії, акцентуючи на загальному невдоволенні. Українська мова часто використовує подібні емоційні вставки, щоб створити більш живий, розмовний стиль.

Лексичне додавання та конкретизація - вибрала найкращу білу головку, взяла її в руки й так стиснула, що та аж зарипіла, а тоді зневажливо кинула назад у корзину, промовивши і цього разу -

Sie nahm die herrlichsten weißen Kohlhäupter in die Hand, drückte sie zusammen, und sprach auch hier.

Український варіант передає думку глибше: показано не лише факт мови, але й її повторюваність, що підкреслює стан або роздратування героїні.

"Nun muss ich dir auch etwas zum Lohn geben, weil du so artig bist", murmelte die Alte.

А зараз я тобі щось дам за те, що ти був слухняною дитиною

Генералізація та граматична заміна, лексико – синтаксична заміна - "Nun muss ich dir auch etwas zum Lohn geben, weil du so artig bist" - А зараз я тобі щось дам за те, що ти був слухняною дитиною, щоб показати, що відьма маніпулює тим, що може щось дати хлопцю за допомогу.

У німецькому тексті загальний тон виглядає стриманим, але вже містить елементи прихованої маніпуляції. Відьма ставить себе в позицію "вищої" істоти, яка має право вирішувати, як і за що нагороджувати хлопця.

Такі формулювання змушує хлопця сприймати "винагороду" як милість, яку він має цінувати, навіть якщо це щось незначне. Водночас це підкреслює владу відьми, яка може давати чи не давати, маніпулюючи його очікуваннями.

Sonderbare Träume kamen über ihn. Es war ihm, als ziehe ihm die Alte seine Kleider aus und umhülle ihn mit einem Eichhörnchenbalg. Jetzt konnte er Sprünge machen und klettern. Er ging mit den übrigen Eichhörnchen und Meerschweinchen um und hatte mit ihnen den Dienst bei der alten Frau zu verrichten.

Дивні речі приверзлися Якобу вві сні. Йому здавалося, що стара зняла з нього всю одежу і вдягла в біляче хутро. Він міг стрибати й лазити по деревах, як справжня білка, тоді познайомився з усіма іншими бабиними білками та морськими свинками – що то за славний і чемний народ був! – і разом з ними прислуговував старій.

Генералізація - Дивні речі приверзлися Якобу вві сні - Sonderbare Träume kamen über ihn, щоб показати, що його сни можуть бути реальністю та бути дуже дивними.

Німецька фраза створює базовий образ: дивні сни, які опанували Якоба, але не деталізує, що в них було особливого чи яку роль вони відіграють у його житті. Це дозволяє тексту бути універсальним і відкритим до інтерпретацій.

Український переклад, на відміну від німецького оригіналу, підсилює інтригу і вказує на те, що сни могли бути чимось більшим, ніж просто уявленням.

Лексичне додавання та конкретизація - як справжня білка - Jetzt konnte er Sprünge machen und klettern, що він спритний та молодий.

Білка асоціюється із молодістю, енергійністю, грайливістю, що підкреслює характер героя. Такий образ одразу викликає у читача симпатію і надає сцені жвавості.

Уявлення героя, який отримав нові здібності або щойно "відчув" силу свого тіла. Він не просто стрибає чи лазить – він відчуває себе вільним, енергійним, немов частиною природи. Його рухи легкі й невимушені, як у білки, що грайливо перестрибує з гілки на гілку. Такий образ додає емоційного зв'язку між читачем і персонажем, показуючи не лише його фізичну спритність, але й душевний стан: радість, свободу і впевненість.

Конкретизація та оказіональна відповідність - und hatte mit ihnen den Dienst bei der alten Frau zu verrichten - – і разом з ними прислуговував старій, що стара настільки важлива, що має прислуг.

Важливо вказати на статус цієї жінки, адже вона не просто "стара", а й особа, яка заслуговує на допомогу й обслуговування завдяки своєму становищу. Такий підхід додає контексту і поваги до її фігури, що робить переклад більш людяним.

Завдяки такому перекладу, ми підкреслюємо не лише фізичний стан жінки, але й її важливість у суспільстві, що робить вираз більш емоційно насиченим і відображає її статус.

Jakob diente dort vom Küchenjungen aufwärts bis zum ersten Pastetenmacher. Am Ende war er so geschickt und erfahren im Umgang mit der Küche, dass er sich selbst wundern musste.

Тут Якоб пройшов науку від кухарчука аж до першого паштетного майстра, і такий з нього мастак вийшов, що вмів він і спекти, і зварити будь-яку страву, аж сам собі дивувався.

Конкретизація та оказіональна відповідність - що вмів він і спекти, і зварити будь-яку страву - war er so geschickt und erfahren im Umgang mit der

Küche.

Використання словосполучення "настільки вправний і досвідчений" створює образ людини, яка не просто володіє базовими навичками, а є майстром своєї справи. Це підвищує емоційну оцінку його умінь і дозволяє читачеві відчути не тільки технічний аспект, але й глибину його досвіду.

Gleich fing er an, die Kräuter zu sammeln. In der Kräuterkammer entdeckte er aber ein Wandschränkchen, dessen Türe halb offen stand. Er hatte es noch nie bemerkt. Neugierig kam er näher, und siehe da, es standen viele Körbchen darinnen, von denen ein angenehmer Geruch ausging. Jakob öffnete eines dieser Körbchen und fand darin Kräutlein von ganz besonderer Gestalt und Farbe.

Зайшовши до комори, він побачив, що в куточку стоїть шафа, якої він раніше ніколи не помічав. Дверцята шафи були причинені нещільно, і йому закортіло подивитися, що там є.

Членування речення та синтаксичне уособлення - In der Kräuterkammer entdeckte er aber ein Wandschränkchen, dessen Türe halb offen stand - Gleich fing er an, die Kräuter zu sammeln. In der Kräuterkammer entdeckte er aber ein Wandschränkchen, dessen Türe halb offen stand. Er hatte es noch nie bemerkt - Зайшовши до комори, він побачив, що в куточку стоїть шафа, якої він раніше ніколи не помічав. Дверцята шафи були причинені нещільно, щоб передати атмосферу і шафа ніби манить підійти та подивитися що там.

Використання виразу "запрошуючи його підійти", щоб створити враження, що шафа має якусь особливу "волю", ніби вона сама керує персонажем, змушуючи його діяти, не усвідомлюючи цього. Це додає елемент уособлення до об'єкта, що сприяє атмосфері інтриги й таємничості.Таким чином, ми створюємо переклад, який не лише зберігає синтаксичну структуру оригіналу, але й додає емоційну та атмосферну насиченість, що дозволяє читачеві зануритися в події та відчути той момент несподіванки та зацікавленості.

Dann sprach er: "Mütterchen, was fehlt dir? Bist du böse auf mich?" Die Frau drehte sich um, fuhr aber mit einem Schrei des Entsetzens zurück. "Was willst du von mir, du hässlicher Zwerg?" rief sie. "Fort, fort! Ich kann solche Spielchen nicht leiden."

– Матусю, що з тобою? Ти на мене гніваєшся?

Жінка обернулася до нього і зараз же відсахнулася, скрикнувши не своїм голосом:

– Чого тобі треба від мене, гидкий карлику? Іди геть, відчепися від мене! Я не люблю дурних витівок!

– Та що це таке, мамо? – перелякано спитав Якоб. – Що з тобою скоїлося, чому ти проганяєш від себе свого сина?

– Я тобі вже сказала,– відповіла Ганна, спалахнувши гнівом,– іди геть! За свої дурні вигадки ти у мене нічого не заробиш, поганий виродку!

«Мабуть, Бог відібрав у неї розум! – із жахом подумав хлопчина. – Що ж мені робити, як довести її додому?»

– Матусю, люба! Подивись на мене добре: невже ти не впізнаєш свого сина, свого Якоба?

– Ну, це вже занадто! – вигукнула Ганна і повернулася до сусідки. – Ви тільки подивіться на цього поганого карлика: став над душею, повідстрахував усіх покупців і ще має нахабство глузувати з мого нещастя. Я твій син, каже, Якоб... От безсоромна потвора!

Конкретизація - Die Frau drehte sich um, fuhr aber mit einem Schrei des Entsetzens zurück - Жінка обернулася до нього і зараз же відсахнулася, скрикнувши не своїм голосом, щоб показати як жінка злякалась.

Використання фрази "що лунало не її голосом" додає елемент уособлення її страху, бо вона сама не контролює цей викид емоцій. Це допомагає зробити опис більш емоційним і створити відчуття, що страх буквально захоплює жінку, виводячи її з рівноваги.

Метафоризація та синтаксичне уособлення - "Fort, fort! Ich kann solche

Spielchen nicht leiden." - Іди геть, відчепися від мене! Я не люблю дурних витівок!

Використання фрази "не потерплю" допомагає створити образ людини, яка має межі терпимості і готова рішуче захищати свої особисті простори та інтереси. Водночас "дурні витівки" підкреслюють, що персонаж сприймає поведінку іншої людини як нешанобливу чи навіть маніпулятивну, що додає негативного відтінку і створює образ боротьби за контроль у ситуації.

"Ich will doch sehen", dachte er bei sich, "ob wenigstens er mich erkennt.

Подивимося, що скаже він,– думав хлопець. – Невже й він не впізнає мене?»

Оказіональна відповідність - ob wenigstens er mich erkennt - Невже й він не впізнає мене, щоб показати як важливо для хлопця, щоб його впізнав рідний батько.

Для хлопця було важливо, щоб його впізнав батько, адже це було б підтвердженням їхнього зв'язку, якого він так прагнув." Це дає змогу краще зрозуміти, чому це питання настільки важливе — для хлопця це не просто бажання бути впізнаним, а прагнення до відновлення важливого і необхідного для нього емоційного зв'язку з батьком.

Draht und Pfriem auf die Erde fallen und rief mit Entsetzen: "Um Gottes willen, was ist das, was ist das!" "Guten Abend, Meister", sprach Jakob und trat in den Laden ein. "Wie geht es euch?" "Schlecht, schlecht, kleiner Herr!", antwortete der Vater, der seinen Sohn nicht erkennen konnte.

Коли ж він ненароком глянув на двері, то впустив додолу все: черевики, дратву, шило – і злякано ви укнув

– Свят, свят! Що воно таке?..

– Добрий день, пане майстре,– привітався до нього хлопець і ввійшов у майстерню. – Як ваші справи?

Оказіональна відповідність та експлікація - Draht und Pfriem auf die Erde fallen und rief mit Entsetzen - Коли ж він ненароком глянув на двері, то

впустив додолу все: черевики, дратву, шило – і злякано виукнув, в оригіналі важливо, що навіть предмети побачивши страшного хлопчика – випали, а в перекладі цього немає.

Оригінальне німецьке речення "Draht und Pfriem auf die Erde fallen und rief mit Entsetzen" передає момент, коли персонаж випускає предмети з рук через шок і страх. Тут важливо, що саме реакція на страшну ситуацію настільки сильна, що це викликає і фізичну реакцію, яка виявляється в падінні предметів. Вибір саме таких предметів — "черевики, дратва, шило" — додає додаткової реалістичності та акцентує на тому, як навіть речі "реагують" на цей момент.

Метафоризація - Um Gottes willen, was ist das, was ist das! - – Свят, свят! Що воно таке?.., щоб більш підлаштувати це під нашу мову.

У цьому випадку переклад може виглядати більш природно, якщо адаптувати вираз до знайомої нам культури, де не завжди використовують безпосередньо релігійні заклики, але подібні звертання можуть бути частиною мови. В Україні, в ситуаціях шоку, люди часто можуть вигукнути щось типу "О Господи!" або "Боже ж мій!" залежно від ситуації.

«Корабель-привид»

Nach und nach schwanden mir aber die Sinne, und ich verfiel in einen tiefen Schlaf, der mit den Geräuschen von Waffen verbunden war.

Повільно я почав втрачати свідомість і занурився в глибокий сон, що був сповнений звуками зброї.

Деметафоризація - Nach und nach schwanden mir aber die Sinne - Повільно я почав втрачати свідомість, щоб підлаштувати під нашу мову та зобразити процес, коли людина засинає.

У німецькій мові ця фраза має метафоричний характер, що зображує поступову втрату свідомості, яка може асоціюватися як із фізичним виснаженням, так і з моментом засинання. Для адаптації до української мови важливо передати не лише зміст, але й емоційний стан, підкреслюючи

поступовість цього процесу.

Ich fragte ihn nach der Ursache seines Kummers, und Ibrahim antwortete mir: 'Als ich einige Stunden geschlafen hatte, wachte ich auf und vernahm, wie man über meinem Haupte hin und her lief.

Я запитав його, чому він сумує, і Ібрагім відповів: 'Коли я кілька годин поспав, я прокинувся і почув, як хтось ходить навколо мене.

Лексико-семантична заміна та експлікація - Ich fragte ihn nach der Ursache seines Kummers - Я запитав його, чому він сумує, щоб підлаштувати під нашу мову.

У німецькій мові фраза звучить доволі формально й навіть трохи відсторонено. Для україномовного контексту її можна трансформувати на більш інтуїтивне й повсякденне висловлювання.

Такий підхід додає контекст, емоційність і певну близькість між співрозмовниками, що краще відповідає нашій мовній традиції, де ми часто прагнемо підтримати людину в розмові. Це не лише передає зміст оригінального тексту, а й наближає його до читача через опис деталей і тонку емпатію.

Генералізація - wie man über meinem Haupte hin und her lief - як хтось ходить навколо мене, бо це не дуже важливо деталізувати.

Німецьке формулювання створює досить точний образ, що малює картину, як хтось ходить туди-сюди над головою оповідача. Однак в українській мові такий детальний опис може здатися перевантаженим, особливо якщо ця деталь не грає ключової ролі в контексті. Замість цього, можна передати основну думку, уникнувши зайвих уточнень, які можуть відволікати читача.

Ich wusste keinen Rat mehr, denn man konnte doch nicht den Mastbaum abhauen, um ihn ans Land zu führen.

Я не знав, що робити, адже не можна було зрізати щоглу, щоб вивезти її на берег.

Конкретизація - Ich wusste keinen Rat mehr - Я не знав, щоб підлаштувати під нашу мову.

У даному випадку конструкція "Я не знав" виглядає дещо незавершеною, і тому потребує уточнення чи розширення, щоб чіткіше передати думку. Це також допомагає врахувати, що німецьке формулювання включає образ "порад" (Rat), який у прямому перекладі може втратити свій зміст.

Dieser Unfall konnte meinen jugendlichen Mut aber nicht zu Fall bringen.

Але мою юнацьку відвагу біда не зламала.

Інверсія - Dieser Unfall konnte meinen jugendlichen Mut aber nicht zu Fall bringen - Але мою юнацьку відвагу біда не зламала, сенс передається так само, але більш підлаштовано під нашу мову.

У німецькому тексті така структура допомагає виділити центральну думку — незламність молодого духу. При перекладі українською сенс зберігається, але щоб фраза звучала природно й гармонійно, її потрібно адаптувати до нашої мови, одночасно зберігаючи атмосферу впевненості та рішучості.

Ich machte alles zu Geld, was mein Vater hinterlassen hatte, und zog aus, um in der Fremde mein Glück zu versuchen.

Обернувши в гроші все майно, що залишилося після батька, я вирушив шукати щастя на чужині.

Синтаксичне уособлення та метафоризація - Ich machte alles zu Geld - Обернувши в гроші все майно, щоб передати посил автора та підлаштувати під нашу мову.

Оригінальний вислів зосереджується на прагматичному та цілеспрямованому вчинку — перетворенні всього майна на гроші. У перекладі на українську важливо зберегти цей смисл, додавши емоційний акцент, який зробить фразу більш близькою та зрозумілою нашому читачеві.

Der Kapitän ließ alle Segel einziehen, und wir trieben ganz langsam dahin.

Він наказав згорнути всі вітрила, і ми повільно дрейфували за течією.

Лексико-семантичне додавання, граматична заміна - Der Kapitän ließ alle Segel einziehen - Він наказав згорнути всі вітрила, щоб показати, що капітан – найголовніший і не сам згорнув вітрила, а матроси.

Оригінальний текст вказує на те, що капітан віддає наказ, а виконання цього наказу здійснюють інші — матроси. У перекладі важливо зберегти цей акцент, щоб підкреслити авторитет капітана та його роль як керівника.

Конкретизація та оказіональна відповідність - und wir trieben ganz langsam dahin - і ми повільно дрейфували за течією, щоб передати саме лексику тих, хто працює на судні.

Оригінальний текст описує стан спокійного руху, характерного для суден, які пливуть за течією без активного втручання екіпажу. У перекладі потрібно не лише зберегти цей спокійний настрій, але й підкреслити зв'язок із морською лексикою, щоб передати атмосферу життя на судні.

Ehe ich noch weiter fragen konnte, stürzten schon die Matrosen heulend und schreiend herbei.

Перш ніж я встиг запитати в нього, до нас із завиванням і лементом кинулися матроси.

Конкретизація та оказіональна відповідність - stürzten schon die Matrosen heulend und schreiend herbei - до нас із завиванням і лементом кинулися матроси, , щоб передати саме лексику тих, хто працює на судні.

Оказіональна відповідність тут забезпечує відтворення унікальної атмосфери, притаманної морському життю. Вона дозволяє підбирати слова, які передають як драматизм, так і культурно-мовні особливості оригіналу. Це забезпечує відповідність і тон, і стиль, роблячи текст органічним для читача.

Mein Vater brachte mich bald so weit, dass ich ihm zur Hand gehen konnte.

Він виховав мене у простоті й щирості, і з юних літ я став йому помічником.

Генералізація - Mein Vater brachte mich - Він виховав мене, щоб показати що цей герой просто виступав в ролі вихованця та не грає такої особливої ролі.

Це можна розглянути як універсальне твердження, яке не конкретизує, якою саме була роль батька в моєму житті. Він виступає як вихователь, але без підкреслення його особливої ролі чи глибини впливу. В цьому контексті важливо розуміти, що ми не завжди можемо оцінити складність і багатогранність ролі певних осіб у нашому житті через прості фрази чи загальні висловлювання. Це лише поверхнева характеристика, яка не враховує всіх нюансів і не дає чіткої картини того, яким чином цей "герой" впливає на наше становлення.

Denn wenige Wochen nach seinem Tod lief die Nachricht ein, dass das Schiff mit den Gütern meines Vaters versunken sei.

За кілька тижнів прийшла звістка про загибель корабля, на який батько мій завантажив свої товари.

Інверсія - звістка про загибель корабля, на який батько мій завантажив свої товари - seinem Tod lief die Nachricht ein, dass das Schiff mit den Gütern meines Vaters versunken sei, не дуже влучний переклад та не підлаштоване, але відповідвє дійсності.

Er war weder arm noch reich, und er war einer von jenen Leuten, die nicht gerne etwas wagen.

Не надто багатий і не надто бідний, він належав до тих людей, які не йдуть усіма крутими манівцями.

Метафоризація - die nicht gerne etwas wagen - які не йдуть усіма крутими манівцями, щоб передати лексику матросів.

Переклад цієї фрази: "Звістка про загибель корабля, на який батько мій завантажив свої товари" не зовсім точний і звучить дещо механічно, оскільки

не передає ту структуру та емоційний ефект, який був би у оригінальному тексті. Це конструкція, яка вимагає певного контексту та підлаштування, щоб зрозуміти глибину і трагізм моменту.

Метафоризація - Не надто багатий і не надто бідний - Er war weder arm noch reich, щоб передати посил на мотив, що герой належить середнього класу.

У мовах, де присутня морська термінологія або метафори, пов'язані з корабельними подорожами, образи часто використовуються для створення виразного, але в той же час простого розуміння поведінки людей. Тут ми можемо бачити, як у повсякденній мові "круті манівці" можуть бути сприйняті як небезпечні маршрути або непередбачувані ситуації, а людина, яка не хоче йти такими шляхами, зображується як обережна, виважена і не схильна до ризику. Це також відображає характер матросів, які, перебуваючи на морі, кожного разу стикаються з новими небезпеками, але все одно мають обирати між здатністю ризикувати і бажанням зберегти життя та безпеку. Тому метафоризація у цьому контексті передає не тільки конкретну ситуацію, а й цілу філософію, що відображає складність і нюанси людської поведінки, особливо в екстремальних умовах.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання дипломної роботи на тему «Стилістика романтичної казки Вільгельма Гауфа в оригіналі та перекладі» було здійснено комплексне дослідження, що включало перекладацький аналіз і порівняння оригінальних текстів Гауфа німецькою мовою з їхніми українськими перекладами. Це дозволило виявити особливості адаптації романтичних казок до українського культурного й мовного контексту, зберігаючи при цьому унікальність стилю й глибину авторських задумів.

Під час аналізу було виявлено низку перекладацьких трансформацій, необхідних для адаптації текстів до української мови та культури. Ці трансформації включають зміни лексики, структури речень, стилістичних прийомів і навіть певні інтерпретаційні уточнення. Особливу увагу приділено символам, метафорам і характерним мовним зворотам, які, з одного боку, складно перекласти, але, з іншого, вони є важливою частиною авторського стилю.

Перекладацькі трансформації – це надзвичайно важливий інструмент, який дає змогу адаптувати текст для іншої мовної аудиторії, зберігаючи його унікальність, стиль і культурну сутність. У випадку з казками Вільгельма Гауфа ці трансформації є невід’ємною частиною роботи перекладача, адже вони дозволяють передати багатогранність його образів, емоційну глибину і філософський зміст, властиві жанру романтичної казки.

Одним із найпоширеніших прийомів є лексичні трансформації. Інколи достатньо використати кальку, коли слово чи фраза в оригіналі має прямий еквівалент в українській мові. Однак бувають ситуації, коли перекладач стикається з культурними або мовними реаліями, які не мають точного відповідника. У таких випадках використовуються лексичні заміни, щоб текст залишався зрозумілим для читача. Це дає змогу зберегти автентичність твору,

не відштовхуючи читача від невідомих йому понять.

Стилістичні трансформації відіграють не меншу роль. Наприклад, перекладач може свідомо опускати певні повторювані деталі, щоб уникнути перевантаженості тексту, або, навпаки, додавати пояснення, які допоможуть читачу зрозуміти контекст. Казки Гауфа сповнені символізму, і дуже важливо зберегти ці стилістичні особливості, передаючи атмосферу твору.

Граматичні трансформації зумовлені відмінностями між мовами. Наприклад, довгі складні речення німецької мови часто розбиваються на коротші в українському перекладі, щоб текст сприймався природніше. Також іноді змінюється порядок слів у реченні, що дозволяє підлаштувати текст до граматичних норм української мови, зберігаючи плавність і логіку оповіді.

Смислові трансформації, як-от модуляція або конкретизація, допомагають передати авторський задум у новому мовному контексті. Наприклад, складні метафори чи порівняння, які зрозумілі німецькому читачу, можуть бути адаптовані, щоб передати їхню суть українською мовою. Це дає змогу зберегти глибину тексту, роблячи його доступним для іншої аудиторії.

Окрему увагу слід приділити культурно-історичній адаптації. Казки Гауфа часто містять посилання на німецькі реалії, такі як географічні назви, історичні події чи фольклорні елементи. У перекладі ці моменти адаптуються, щоб стати зрозумілими для українського читача, водночас не втрачаючи своєї автентичності. Це складний, але важливий процес, який допомагає зберегти культурну унікальність твору.

Емоційно-стилістична адаптація є чи не найважливішою частиною роботи перекладача. Гумор, іронія, напруженість чи драматизм, якими сповнені казки Гауфа, вимагають особливого підходу, адже важливо не лише відтворити емоційний заряд тексту, а й передати його так, щоб читач відчував те саме, що й читач оригіналу.

Таким чином, перекладацькі трансформації стають невід’ємною частиною адаптації казок Вільгельма Гауфа для українського читача. Вони

допомагають зберегти глибину авторського задуму, зробити текст доступним і зрозумілим, водночас зберігаючи унікальність стилю автора. Ці трансформації – це не просто інструмент, а справжнє мистецтво, яке дозволяє літературі долати мовні й культурні бар'єри, відкриваючи нові горизонти для читачів у різних країнах.

Основна мета дипломної роботи полягала в тому, щоб дослідити ці перекладацькі трансформації та зрозуміти, як вони допомагають зберегти ключові аспекти тексту. Завдяки порівняльному аналізу оригіналу й перекладу вдалося показати, як перекладачі адаптують твори Гауфа, роблячи їх доступними й зрозумілими для української аудиторії.

Важливо, що переклад романтичних казок Гауфа передбачає не тільки технічну точність, але й уважне ставлення до культурних особливостей мови перекладу. Перекладачі зіштовхуються з викликом: необхідно донести до читачів із різних країн головний посил і мораль творів, враховуючи мовні й культурні традиції, але при цьому не втратити оригінальної краси та витонченості тексту.

Результати аналізу показали, що правильне використання перекладацьких трансформацій є ключем до створення адаптованого й водночас стилістично точного тексту. Це дозволяє не тільки зберегти ідеї автора, але й створити новий рівень доступності творів Гауфа для читачів інших країн.

Дипломна робота продемонструвала, що перекладацький аналіз романтичних казок Вільгельма Гауфа має велике значення як для літературознавства, так і для практики перекладу. Вона допомагає зрозуміти, як тонко збалансовані аспекти мови та культури впливають на сприйняття твору в іншому мовному середовищі. Успішна адаптація таких текстів відкриває нові горизонти для культурного обміну й поглиблює розуміння літературної спадщини.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Eckermann J. P. Gespräche mit Goethe in den letzten Jahren seines Lebens [Conversations with Goethe in the last years his of domestic] hgg. v. C Michel unter Mitwirkung v. H. Graters. Frankfurt a. M., 1999. 283 S. [in German].
2. Hauff W. Prosaische und poetische Werke [Prosaic and poetic works]: 12 Teile in 4 Bd. Berlin: Hempel, o. J. (1890) [in German].
3. Horn J. Der Dichter und die Leserwelt. Wilhelm Hauffs Werk als Epochenphanomen [The poet and the world of readers. Wilhelm Hauff's work as epoch phenomenon]. Marburg: Tectum, 2004. 120 S. [in German].
4. Schütz E. Die Parabel vom angenehmen Mann. Hauffs Clauren und die Strategie des Namens [The Parable of the Pleasant Man. Hauffs Clauren and the strategy of the name]. Wilhelm Hauff, oder Die Virtuosität der Einbildungskraft. Göttingen: Wollstein Verlag, 2005. S. 115–134 [in German].
5. Wackenroder W. Ein wunderbares morgenländisches Märchen von einem nackten Heiligen [A wonderful oriental tale of a naked Saint]. Deutsche romantische Märchen. 1980. 469 S. [in German].
6. Apel F. Die Zaubergarten der Phantasie. Zur Theorie und Geschichte des Kunstmärchens. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 1976. 307 S.
7. Baumgärtner A.C., Maier K.E. Mythen, Märchen und moderne Zeit. Würzburg, 1987. 387 S.
8. Clausen-Stolzenburg M. Märchen und mittelalterliche Literaturtradition. Heidelberg, 1995. 290 S.
9. Freund W. Deutsche Märchen: eine Erfahrung. München, 1996. 148 S.
10. Gansei C., Keiner S. Zwischen Märchen und modernen Welten. Kinder- und Jugendliteratur im Literaturunterricht. Frankfurt am Main, 1998. 201 S.
11. Наливайко Д.С., Шахова К.О. *Зарубіжна література XIX сторіччя.*

Доба романтизму. К., 1998.

12. Бацевич Ф.С. *Вступ до лінгвістичної прагматики: Підручник*. Київ: Видавничий центр «Академія», 2011. 304 с.
13. Бережна М.В. *Антропонімія дитячої літератури жанру фентезі* / М.В. Бережна. *Запорізький нац. ун-т. Нова філологія. Збірник наукових праць*. Запоріжжя: ЗНУ, 2007. No 27. С. 142-148.
14. Горбонос О. *Літературна казка: сучасний теоретичний аспект*. *Література. Фольклор. Проблеми поетики: наукове видання*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. Вип. 38. С. 54–59.
15. Зязюн І., Семашко В. *Культурологія: українська та зарубіжна культура. Навчальний посібник*. Ред. М.М. Закович. Київ: Знання, 2007. 567 с.
16. Лєпухова Н.І. *Переклад віршованого тексту у межах прозового тексту казки (на матеріалі німецьких літературних казок Е.Т.А. Гофмана і В. Гауфа)* / Н.І. Лєпухова. *Наукові записки*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. Випуск 126. С. 377-381.
17. Селіванова О.О. *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник*. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.
18. Saeger J. P. *Illegitimate Subjects: Performing Bastardy in 'King John'* // *The Journal of English and Germanic Philology*. 2001. Vol. 100. №1. P. 1-21.
19. Handbuch der Phraseologie. / Burger, Harald, Buhofer, Annelies, Sialm, Ambros. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 1982. 433 S.
20. Fischer H. *Studien zur deutschen Märendichtung*. Tübingen, 1968. 185 S.
21. Nord C. *Texts in Situations. A functional model for text analysis in translation teaching* // *Translation & Text Linguistics*. Moskva, 1994. P. 105-127.
22. Reiß K., Vermeer H.J. *Grundlegung einer allgemeinen Übersetzungstheorie*. Tübingen: Niemeyer, 1984. 245 S.
23. Solms W. *Die Moral von Grimms Märchen*. Darmstadt, 1999. 138 S.
24. Todsen H. *Über die Entwicklung des romantischen Kunstmärchens (Mit*

besonderer Berücksichtigung von L.Tieck und E.T.A. Hoffmann). München, 1906. 208 S.

25. Propp W. *Morphologie des deutschen Märchens*. München, 1972. 339 S.
26. Martini F. *Deutsche Literaturgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart. Vierte, überarbeitete Aufgabe*. Stuttgart, 1992. 468 S.
27. Lüthi M. *Das Volksmärchen als Dichtung: Ästhetik und Anthropologie*. Göttingen, 1990. 216 S.
28. Lüthi M. *Volksmärchen und Volkssage*. Bern, 1961. 187 S.
29. Лєпухова Н.І. *Переклад заголовків німецьких літературних романтичних казок українською мовою* / Н.І. Лєпухова. *Матеріали доповідей Міжнародної конференції «Наука сьогодні: теорія, методологія, практика»*. Вроцлав, Польща, 2013. С. 107-110.
30. Бацевич Ф. *Проблеми і термінологічний апарат сучасної лінгвістичної прагматики* / Ф. Бацевич. *Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка". Серія "Проблеми української термінології"*. 2008. No 620. С. 250-253.
31. Бережна М.В. *Тринадцять етапів перекладу власних назв та імен* / М.В. Бережна. *Вісник СумДУ. Серія "Філологія"*. 2007. No 1. Том 2. С. 62-67.
32. Білоус О.М. *Назви художніх творів: головні чинники ідейно-образної інформації оригіналу та його перекладу* // *Наукові записки. Серія: філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2013. Випуск 116. С. 75–80.
33. Гудманян А.Г. *Відтворення власних назв у перекладі*. Дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.16 / Артур Грантович Гудманян. Ужгород, 1999. 446 с.
34. Wall J. Märchen und Sagen / J. Wall. Neues Leben. No 24. 1980. S. 9-20.
35. Wehse R. Uralt Theorien zum Alter des Märchens / R. Wehse. In: Oberfeld Wie alt sind unsere Märchen. Regensburg, 1990. S. 12-25.
36. Hasselblatt U. Das Wesen des Volksmärchens und modernen Kunstmärchens. Freiburg, 1956. 421 S.
37. Poser T. Das Märchen // Formen der Literatur. Stuttgart, 1981. S. 251–259.

38. Poppe J.H.M. Geschichte aller Erfindungen und Entdeckungen im Bereiche der Gewerbe, Künfte und Wissenschaften von der früheren Zeit bis auf unsere Tage. Stuttgart: Hoffmanische Verlag & Buchhandlung, 1837. 528 S.
39. Saeger J.P. Illegitimate Subjects: Performing Bastardy in 'King John' // The Journal of English and Germanic Philology. 2001. Vol. 100. Nº 1. P. 1–21.
40. Bleich E. Volksmärchen und Kunstmärchen. Zur Geschichte des deutschen Kunstmärchens / E. Bleich. In: Eckart. 1909. No 10. S. 153–165.
41. Bloch E. Bessere Luftschlösser im Märchen / E. Bloch. In: Schödel S. Märchenanalysen. Stuttgart, 1995. S. 9.
42. Buchmann R. Helden und Mächte des romantischen Kunstmärchens: Beiträge zu einer Motiv- und Stilparallele. Hildesheim: Verlag Dr. H.A. Gerstenberg, 1976. 236 S.
43. Fischer H. Studien zur deutschen Märendichtung. Tübingen, 1968. 185 S.
44. Kühn I. Lexikologie: Eine Einführung. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1994. 348 S.
45. Lüthi M. Das Volksmärchen als Dichtung: Ästhetik und Anthropologie. Göttingen, 1990. 216 S.
46. Nida E.A. A Framework for the Analysis and Evaluation of Theories of Translation / E.A. Nida. In: Translation: Applications and Research. Ed. by R.W. Brislin. New York: Gardner Press Inc., 1976. P. 46–58.
47. Vermeer H.J. Übersetzen als Kultureller Transfer / H.J. Vermeer. In: M. Snell-Hornby. Übersetzungswissenschaft eine Neuorientierung. Tubingen, 1986. S. 30–53.
48. Todsen H. Über die Entwicklung des romantischen Kunstmärchens. München, 1906. 208 S.
49. Карабан В., Ребенко М. Природа перекладацьких деформацій / В. Карабан, М. Ребенко. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2007. No 47. С. 27–31.
50. Грицюк Л.Ф. До питання про лінгвістичний статус заголовка / Л.Ф.

Грицюк. Мовознавство. Київ, 1989. No 5. С. 55–58.

51. Зязюн І., Семашко В. Культурологія: українська та зарубіжна культура. Ред. М.М. Закович. Київ: Знання, 2007. 567 с.
52. Лєпухова Н.І. Особливості перекладу реалій казкового тексту / Н.І. Лєпухова. Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Ніжин, 2014. Серія: Філологічні науки. Книга 3. С. 88–93.
53. Сотникова С.І. Мовні засоби комічного в німецьких народних казках: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови". Харків, 1996. 17 с.
54. Palm C. *Phraseologie: Eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1997. 130 S.
55. Apel F. *Die Zaubergarten der Phantasie. Zur Theorie und Geschichte des Kunstmärchens*. Heidelberg: Universitätsverlag Winter, 1976. 307 S.
56. Lüthi M. *Märchen*. Stuttgart: Metzler, 1979. 145 S.
57. Neubert A. *Pragmatische Aspekte der Űbersetzung. Grundlagen der Übersetzungswissenschaft* / A. Neubert. In: *Beihefte zur Zeitschrift "Fremdsprachen"*. Leipzig, 1968. Beiheft II. S. 21–33.
58. Kügler H. Literatur und Kommunikation. Ein Beitrag zur didaktischen Theorie und methodischen Praxis. Stuttgart: Klett, 1971. 365 S.
59. Reiß K., Vermeer H.J. Grundlegung einer allgemeinen Übersetzungstheorie. Tübingen: Niemeyer, 1984. 245 S.
60. Steffen H. Märchendichtung in Aufklärung und Romantik. In: Formkräfte der deutschen Dichtung vom Barock bis zur Gegenwart. Göttingen: Vandenhoeck, Ruprecht, 1963. S. 100–123.
61. Fischer H. Studien zur deutschen Märendichtung. Tübingen, 1968. 185 S.
62. Martini F. Deutsche Literaturgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart. Vierte, überarbeitete Aufgabe. Stuttgart, 1992. 468 S.
63. Lüthi M. Volksmärchen und Volkssage. Bern, 1961. 187 S.

64. Nida E.A. A Framework for the Analysis and Evaluation of Theories of Translation. In: Translation: Applications and Research. Ed. by R.W. Brislin. New York: Gardner Press Inc., 1976. P. 46–58.
65. Solms W. Die Moral von Grimms Märchen. Darmstadt, 1999. 138 S.
66. Buchmann R. Helden und Mächte des romantischen Kunstmärchens: Beiträge zu einer Motiv- und Stilparallele. Hildesheim: Verlag Dr. H.A. Gerstenberg, 1976. 236 S.
67. Лєпухова Н.І. *Лінгвокультурологічні особливості німецької романтичної казки та їх відтворення в україномовних перекладах*. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці, 2014. Випуск 690–691: Германська філологія. С. 320–324.
68. Лєпухова Н.І. *Функціональне навантаження віршів у межах прозового тексту казки та їх переклад*. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Випуск 126. С. 377–381.
69. Бацевич Ф.С. *Вступ до лінгвістичної прагматики: Підручник*. Київ: Видавничий центр «Академія», 2011. 304 с.
70. Наливайко Д.С., Шахова К.О. *Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму*. К., 1998.
71. Бережна М.В. *Тринадцять етапів перекладу власних назв та імен* / М.В. Бережна. *Вісник СумДУ. Серія. Філологія*. 2007. No 1. Том 2. С. 62–67.
72. Білоус О.М. *Переклад засобів підсилення виразності й образності мови художнього твору*. *Наукові записки. Серія: філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Випуск 115. С. 60–66.
73. Handbuch der Phraseologie / Burger, Harald, Buhofer, Annelies, Sialm, Ambros. Berlin/New York: Walter de Gruyter, 1982. 433 S.
74. Fischer H. *Studien zur deutschen Märendichtung*. Tübingen, 1968. 185 S.
75. Lüthi M. *Das Volksmärchen als Dichtung: Ästhetik und Anthropologie*.

Göttingen, 1990. 216 S.

76. Palm C. *Phraseologie: Eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1997. 130 S.

77. Vermeer H.J. *Übersetzen als Kultureller Transfer*. In: *M. Snell-Hornby. Übersetzungswissenschaft eine Neuorientierung*. Tubingen, 1986. S. 30–53.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Poesie spielt eine entscheidende Rolle im kulturellen Erbe eines Landes, da sie historische Informationen und den kulturellen Code einer bestimmten Zeit transportiert. Diese Funktion ist besonders wichtig, wenn Gedichte aus einer Sprache in eine andere übersetzt werden, um anderen Nationen Zugang zu den künstlerischen und kulturellen Ausdrucksformen zu gewähren. Übersetzung wird hier als „eine Art literarische Kreativität und die ständige Interaktion der Kulturen der Ausgangs- und Zielsprachen“ verstanden. Die poetische Übersetzung, insbesondere die Übersetzung von Versen, stellt eine der anspruchsvollsten Aufgaben dar, da sie sowohl die Form als auch den Inhalt und den Zweck des literarischen Werks berücksichtigt.

Im Kontext von Wilhelm Hauffs literarischer Persönlichkeit lässt sich eine klare Vorliebe für die Schaffung von bildhaften Erzählungen und Märchen erkennen, die die Kultur und die Traditionen seiner Zeit widerspiegeln. Hauff setzte stark auf symbolische und tiefgründige Elemente, die auf sozialen und politischen Missständen hinwiesen. Seine Werke, besonders seine Märchen, spiegeln sowohl die deutsche Romantik als auch die historischen Realitäten seiner Epoche wider. Ein zentrales Thema in Hauffs Arbeiten ist die Auseinandersetzung mit sozialer Ungerechtigkeit und die Suche nach einer idealen, harmonischen Welt, was seine tiefe Verwurzelung in der politischen und gesellschaftlichen Realität zeigt.

Die Übersetzung von Hauffs Werken ins Russische erfordert eine besondere Aufmerksamkeit für die Nuancen und das sprachliche Erbe seiner Geschichten. Dabei kommen zahlreiche Übersetzungsstrategien wie lexikalische Anpassungen, Substitutionen und Umstellungen von Satzstrukturen zum Einsatz. Die Herausforderung liegt in der Bewahrung der metaphorischen Tiefe und der kulturellen Referenzen, die in Hauffs Erzählungen eingebaut sind, sowie in der Schaffung eines Textes, der sowohl die Bedeutung als auch den Stil des Originals

bewahrt. Besonders hervorzuheben ist die Bedeutung der Schaffung von Analogien und die Anpassung der religiösen und kulturellen Symbole, die in Hauffs Werken eine zentrale Rolle spielen.

Stichwörter: literarische Übersetzung, Märchen, kulturelles Erbe, Wilhelm Hauff, Sprachbilder, Übersetzungstransformationen.

Декларація

академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Насонова Анастасія Геннадіївна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання: денна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма «Сучасні лінгвістичні і перекладознавчі студії (німецька мова, англійська мова)», адреса електронної пошти nastyaussova2504@gmail.com,підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Стилістика романтичної казки Вільгельма Гауфа в оригіналі та перекладі» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата ПІБ (студент)